

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

Problémy náhradního mateřství v České republice

Denisa Kapušňáková

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Denisa Kapušňáková

Hospodářská politika a správa

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Problémy náhradního mateřství v České republice

Název anglicky

Problems of surrogate motherhood in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem této bakalářské práce je prozkoumat aktuální problémy spojené s náhradním mateřstvím v České republice.

Metodika

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se bude zabývat příčinami a léčbou neplodnosti, problematikou náhradního mateřství až do předání dítěte biologickým rodičům. Praktická část bude provedena jak kvantitativně, tak i kvalitativně. Kvantitativní metoda bude využita pro analýzu sběru dat z vyplněných dotazníků na sociálních sítích. Při kvalitativní metodě bude provedeno dotazníkové šetření formou osobního či internetového rozhovoru s náhradními matkami a páry, které náhradní mateřství poptávají.

Doporučený rozsah práce

30-40

Klíčová slova

asistovaná reprodukce, dítě, mateřství, náhradní matka, rodina, surrogátní mateřství

Doporučené zdroje informací

DOSTÁL, Jiří. Etické a právní aspekty asistované reprodukce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1700-4.

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.

NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P. Nový občanský zákoník: Rodinné právo. Praha: GRADA Publishing, a. s., 2014. ISBN 978-80-247-5167-2.

ŘEZÁBEK, Karel. Léčba neplodnosti. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2002. ISBN 80-247-0187-1.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Ing. Martin Slaboch, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 24. 2. 2020

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 26. 2. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 19. 03. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci Problémy náhradního mateřství v České republice jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 20. 3. 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala zejména mému vedoucímu práce panu Mgr. Ing. Martinu Slabochovi, Ph. D., za jeho cenné rady, ochotu a za odborné vedení při zpracování této práce. Mé poděkování patří také náhradním či žadatelským matkám za jejich vstřícnost a poskytnutí rozhovorů.

Problémy náhradního mateřství v České republice

Abstrakt

Tato bakalářská práce je zaměřena na aktuální téma týkající se náhradního mateřství v České republice. Teoretická část nejprve popisuje rodinu a její podoby. V návaznosti na to, je charakterizována léčba neplodnosti spolu s asistovanou reprodukcí, u které jsou dále popsány její nejčastější metody, možné komplikace při provedení a ceny zákroků vybraných reprodukčních klinik, které asistovanou reprodukci provádějí. Následující kapitola popisuje význam náhradního mateřství, jeho druhy a zprostředkování náhradní matky. Je charakterizována také právní úprava České republiky ve smyslu asistované reprodukce a náhradního mateřství. V posledních kapitolách teoretické části se práce zabývá problémy náhradního mateřství a náhradním mateřstvím v zahraničí. Praktická část je rozdělena na dotazníkové šetření a rozhovory s náhradními matkami. Celá práce je tedy zakončena analýzou dotazníků a rozhovorů. Tento dokument tak může sloužit jako přehled pro studenty se zájmem o náhradní mateřství a související témata v České republice.

Klíčová slova: asistovaná reprodukce, dítě, mateřství, náhradní matka, rodina, surogátní mateřství

Problems of surrogate motherhood in the Czech Republic

Abstract

This bachelor thesis aims to shed light on surrogacy, that is highly current topic in the Czech republic. The theoretical part concerns a definition of family and its various forms. Subsequently, infertility treatment is characterised alongside with assisted reproduction. The latter is further described with a view to providing a concise overview of its standard methods, possible complications occurring during its performance, and prices as quoted by selected reproductive clinics which perform assisted reproductive interventions. Moreover, the importance of surrogate motherhood is discussed, focusing on its types and mediation of surrogate mothers. Also, the legal status of the assisted reproduction and surrogate motherhood as rooted in the Czech legal system is explained. In the last chapters of the theoretical part, the thesis deals with possible problems related to surrogacy and surrogacy abroad. The practical part consists of a description of a questionnaire survey and qualitative interviews with surrogate mothers. The whole thesis is concluded with the analysis of the results from the questionnaire and interviews. As such, the present paper can serve as an overview for scholars interested in surrogacy and related topics in the Czech republic.

Keywords: assisted reproduction, child, maternity, surrogate mother, family, surrogate motherhood

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	14
3 Literární řešerše	15
4 Teoretická část	16
4.1 Rodina	16
4.2 Léčba neplodnosti	17
4.2.1 Reprodukční proces člověka.....	19
4.2.1.1 ŽENA	19
4.2.1.2 MUŽ	19
4.3 Asistovaná reprodukce.....	20
4.3.1 Metody asistované reprodukce	20
4.3.2 Komplikace při léčbě neplodnosti	23
4.3.3 Úhrada asistované reprodukce.....	23
4.4 Náhradní mateřství.....	25
4.4.1 Druhy náhradního mateřství	26
4.4.2 Zprostředkování náhradní matky.....	27
4.5 Právní úprava České republiky	30
4.5.1 Právní úprava asistované reprodukce	31
4.5.2 Právní úprava náhradního mateřství	32
4.5.2.1 Určení rodičovství	33
4.5.2.2 Určení otcovství	34
4.5.2.3 Osvojení	34
4.5.2.4 Surogátní dohoda.....	35
4.6 Problémy náhradního mateřství	36
4.7 Náhradní mateřství v zahraničí	38
5 Praktická část	41
5.1 Dotazník.....	41
5.2 Rozhovory s náhradními matkami	54
5.2.1 Náhradní mateřství na sociální síti	54
5.2.2 Neřízené rozhovory	55
5.2.3 Řízené rozhovory.....	56
5.2.3.1 Obeznamenost s náhradním mateřstvím	57

5.2.3.2	Setkání s biologickými rodiči.....	58
5.2.3.3	Průběh těhotenství	59
5.2.3.4	Porod	61
5.2.3.5	Pocity po porodu a předání dítěte.....	62
5.2.3.6	Finanční kompenzace	62
5.2.3.7	Vztah mezi náhradními matkami a žadatelskými páry po předání dítěte	64
5.2.3.8	Okolí a náhradní mateřství	64
5.2.3.9	Náhradní mateřství z pohledu biologické matky.....	65
6	Závěr	67
7	Seznam literatury.....	69
8	Seznam internetových zdrojů	71
9	Seznam článků	72

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Cenové kalkulace vybraných klinik platné od roku 2019	24
Tabulka č. 2 – Náhradní matky	56

Seznam grafů

Graf č. 1 – Pohlaví	41
Graf č. 2 – Věk.....	42
Graf č. 3 – Statut	42
Graf č. 4 – Kraje, ve kterých respondenti žijí.....	43
Graf č. 5 – Náhradní mateřství.....	44
Graf č. 6 – Pojem náhradní mateřství	44
Graf č. 7 – Respondenti v pozici neplodného páru	45
Graf č. 8 – Vyhledávání náhradní matky	46
Graf č. 9 – Požadavky na náhradní matku	47
Graf č. 10 – Problémy náhradního mateřství.....	48
Graf č. 11 – Maximální částka za náhradní mateřství v Kč.....	48
Graf č. 12 – Využití náhradního mateřství.....	49
Graf č. 13 – Maximální věk náhradní matky	49
Graf č. 14 – Informovanost po předání dítěte biologickým rodičům.....	50
Graf č. 15 – Respondentky a náhradní mateřství.....	51
Graf č. 16 – Respondentky v roli náhradní matky	51
Graf č. 17 – Rozhodnutí respondentek ohledně poskytování NM.....	52

Graf č. 18 – Respondenti jako potencionální partneři náhradní matky	52
Graf č. 19 – Právní úprava spojena s NM.....	53
Graf č. 20 – Náhradní mateřství z pohledu etiky	53

1 Úvod

Rodina je odjakživa základní hodnotou lidského života. Postupem času se však svět začal modernizovat a začaly vznikat rodiny jednotlivců, kdy skoro každému jedinci záleží na svém osobním rozvoji a nemá potřebu zakládat brzy rodinu. Tento vývoj má za důsledek to, že lidé odkládají založení rodin do pozdějšího věku a vzniká tak vyšší neplodnost.

Diagnóza neplodnosti se stanovuje po jednom roce nechráněného pohlavního styku, kdy se páru nepodařilo počít a ženě donosit nebo porodit životaschopné dítě. V České republice se tyto páry odhadují na zhruba 20–25 % z celkové populace.

Léčbou neplodnosti se zabývají reprodukční kliniky, které provádí asistovanou reprodukci, jinak také umělé oplodnění. Tato práce přibližuje vybrané metody asistované reprodukce, které jsou nejčastěji realizovány. Dále také komplikace, které mohou nastat při provádění umělého oplodnění. Následně tabulku s vybranými reprodukčními klinikami a jejich vybraný ceník zákroků včetně náhradního mateřství.

Následující kapitola je o aktuálním tématu náhradní mateřství v České republice, které se dostává více do popředí a v posledních letech je o něho narůstající zájem. Tento druh asistované reprodukce lze provést pouze ze zdravotních důvodů, nikoliv sociálních. Náhradní mateřství je poskytováno hlavně ženám, které mají vážné biologické problémy. Obvykle se jedná o chybějící dělohu, nefunkčnost vaječníků nebo nemožnost donosit vlastní dítě. V těchto případech si ženy spolu se svými partnery sami vyhledají náhradní matku, nejčastěji přes inzerát. Náhradní neboli surogátní matka je žena, která se dobrovolně rozhodne odnosit a porodit dítě žadatelskému páru. Náhradní matka podstoupí umělé oplodnění spolu s darovanými pohlavními buňkami od žadatelského páru, je-li to možné. Po úspěšném otěhotnění se biologický otec z žadatelského páru přihlásí jako otec dítěte, a tím pádem má na dítě po narození právní nárok. Po porodu se náhradní matka vzdá svých rodičovských práv a žadatelský pár si dítě adoptuje.

Náhradní mateřství v České republice není právně regulováno, tudíž není ani zcela zakázáno. České právo však upozorňuje na zákon o rodině, který uvádí, že matkou dítěte je ta žena, která ho porodila. Náhradní matka má tedy na dítě právní nárok bez uzavření jakýchkoliv smluv, které jsou v tomto případě nevymahatelné. Jediná zmínka, která je přímo v občanském zákoníku vztahována k náhradnímu mateřství, povoluje tento druh mateřství mezi příbuznými v přímé linii a sourozenci. V České republice prozatím však

nenastal žádný soudní precedens spojený s náhradním mateřstvím, tudíž nikdo dále zákon neupravuje.

Náhradní mateřství s sebou nese i spoustu problémů, které tato bakalářská práce přibližuje. Okrajově se zaměřuje i na zahraniční náhradní mateřství. Druhá část bakalářské práce se zabývá dotazníkovým šetřením. Dotazník zjišťuje celkový pohled veřejnosti na náhradní mateřství. Podstatně velká část je věnována rozhovorům s ženami, které náhradní mateřství poskytují. Vysvětlují, proč se pro surogátní mateřství rozhodly, jak proběhl celý proces a jak funguje jejich život po předání dítěte žadatelskému páru. V práci je uveden i rozhovor s ženou, která náhradní mateřství poptávala.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je prozkoumat aktuální problémy náhradního mateřství. Bakalářská práce zjišťuje proces náhradního mateřství, které není v České republice právně regulováno. Budou přiblíženy metody asistovaná reprodukce, definice náhradního mateřství a její druhy.

Hlavní výzkumná otázka této bakalářské práce je:

- Jak probíhá náhradní mateřství v České republice?

Podotázkami jsou:

- Jaké požadavky jsou kladeny na náhradní matky?
- Za jakou motivací poskytují ženy náhradní mateřství?
- Jaká je finanční kompenzace za náhradní mateřství?

Tato bakalářská práce přibližuje přehled pojmů spojených s náhradním mateřstvím, jako je samotná surogace, náhradní matka, biologická matka a biologický otec. Konkrétněji se zabývá i právní úpravou, která v České republice není pevně stanovena. Dále také jak probíhá určení otcovství, osvojení a co obsahuje surrogátní smlouva mezi náhradní matkou a žadatelským párem.

2.2 Metodika

V bakalářské práci se uplatňují kvantitativní i kvalitativní metody. Prostřednictvím kvantitativní metody se zjišťují číselná data, naopak kvalitativní metoda zkoumá problematiku více do detailů bez číselných hodnot.¹ Jedná se o odlišné přístupy, díky kterým dojde k vytvoření podrobné teorie vybraného tématu.²

Kvantitativní výzkum se zabývá sběrem dat. Zjištěná data jsou vyobrazována statistickými technikami a nejsou prozkoumána do hloubky daného tématu. Výzkum zkoumá rozsáhlý vzorek respondentů, tudíž je výhodou i velký počet odpovědí. V této práci se kvantitativní metoda využívá pomocí dotazníkového šetření, které zjišťuje informovanost v České republice ohledně tématu náhradního mateřství.

Kvalitativní výzkum zjišťuje hloubkový popis informací o daném tématu. Určuje motivy nebo východiska vedoucí ke zřetelnému chování. Výzkum se provádí pomocí individuálních či skupinových rozhovorů, je zde však menší počet respondentů než u výzkumu kvantitativního.³ Jedná se o nenumerické prozkoumání, kde se pracuje hlavně se slovem a textem, nikoliv ve statistických postupech. Zkoumání se provádí prostřednictvím tří typů: data z pozorování, data z rozhovorů a data z dokumentů. Data se získávají pomocí standardizovaného nebo polostandardizovaného rozhovoru.⁴ Výzkumník u kvalitativní metody může sám vést rozhovory, jak uzná za vhodné. Jedná se o osobnější formu, kdy se může mezi tazatelem a respondentem vytvořit i přátelský vztah. Kterýkoliv výzkumník ovšem dojde k jiným závěrům, protože každý může mít rozdílné názory na zjištěné informace.⁵ Tato metoda je v bakalářské práci využita pro rozhovory s náhradními matkami.

---

¹ WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada, 2013. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3920-5. s. 37.

² ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. s. 26.

³ KOZEL, Roman. *Moderní marketingový výzkum: nové trendy, kvantitativní a kvalitativní metody a techniky, průběh a organizace, aplikace v praxi, přínosy a možnosti*. Praha: Grada, 2006. Expert (Grada). ISBN 80-247-0966-X. s. 120.

⁴ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6. s. 15.

⁵ WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada, 2013. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3920-5. s. 50.

3 Literární rešerše

Knihy *Rodina a společnost* (Ivo Možný, 2006) a *Rodina jako instituce a vztahová síť* (Oldřich Matoušek, 1997) představují definici rodiny. Ivo Možný v knize přibližuje rodinu od tradiční až po postmoderní. Kniha vysvětluje rodinu jako proměňující se instituci, kde dochází k jejímu novodobému zániku s přibývajícými změnami v reprodukčním chování. Autor Matoušek se zabývá historií rodiny, vývojovými cykly až po celkové vztahy v rodinném kruhu.

Karel Řežábek je autorem a spoluautorem několika knih o asistované reprodukci. Vybrané knihy pro tuto bakalářskou práci s názvy *Asistovaná reprodukce* (2008) a *Léčba neplodnosti* (2002) vysvětlují důsledky neplodnosti muže a ženy, spolu s jejich možnými metodami léčby. Knihy vysvětlují jaké metody lze asistovanou reprodukcí podstoupit, jejich možná rizika a výsledky. Kniha *Asistovaná reprodukce* seznamuje čtenáře i se zákony spojené s reprodukční medicínou.

Odborná publikace *Etické a právní aspekty asistované reprodukce: situace ve státech přijatých do Evropské unie v roce 2004* (Jiří Dostál, 2007) vysvětluje problematiku asistované reprodukce. V knize je zmíněno i náhradní mateřství, které autor zběžně přibližuje.

Další kniha *Reprodukční medicína: současné možnosti asistované reprodukce* (Jitka Řezáčová et al., 2018) podrobně vysvětluje každou metodu asistované reprodukce, včetně surogátního mateřství a jeho dopadů.

Problematiku náhradního mateřství zmiňuje kniha *Rodičem kdykoliv a jakkoliv? :průvodce asistovanou reprodukcí a náhradní rodinnou péčí* (2017) od autorky Hany Konečné. Kapitola věnována náhradnímu mateřství vysvětluje jeho celkový postup podle českých zákonů spolu s určením rodičovství. Dále zmiňuje surogátní dohody a jejich vymahatelnost, registraci novorozence a možnosti jak získat náhradní matku. V knize se objevují také kapitoly věnovány kompenzaci a možným rizikům, která mohou v postupu náhradního mateřství nastat.

Kapitola z knihy *Medicína a právo* (Jan Mach, 2006) se zaměřuje na asistovanou reprodukci z pohledu českého zákona. Kniha informuje o problematice umělého oplodnění a jeho podmínkách, inseminaci, určením rodičovství a darování pohlavních buněk. U části spojené s darováním je zmíněno i náhradní mateřství.

4 Teoretická část

4.1 Rodina

Pro člověka je rodina velmi důležitou součástí života. Formuje člověka v průběhu celého jeho života, a proto je zásadní, jak se k němu rodina chová a jaké mu dává zázemí. Rodina je základní hodnotou lidského života, kde je důležitá vzájemná komunikace a porozumění. Muž a žena tvoří společně s alespoň jedním potomkem rodinu a jsou základním modelem společnosti. Tento model se nazývá *nukleární* rodina. Dalším modelem jsou rodiny *polygamní*, kdy má jeden z partnerů rodinu ještě s někým jiným. Polygamní rodinu lze rozdělit na polygiii, která představuje manželství muže s více ženami, nebo polyandrii, což znamená manželství ženy s více muži. Kultury rozlišují i pravidla pro výběr partnera. Jedná se o exogamii a endogamii. Ve většině kultur je pravidlo exogamické, tedy pravidlo, že si partner či partnerka hledají partnera mimo vlastní skupinu. Naopak endogamické pravidlo je takové, že se partneři hledají uvnitř skupiny.⁶

Modely nukleární a polygamní rodiny se nazývají dvougenerační. Posledním vzorem jsou *rozšířené* rodiny, které se tvoří z nukleárních rodin, ale jsou ještě rozšířené o další generaci, tudíž dva manželé spolu s rodinami jejich dětí.⁷

Nukleární rodina avšak není ukázková úplná rodina, jak se většina populace domnívá. Počet nukleárních rodin klesá a vznikají rodiny neúplné pouze s jedním dospělým (nejčastěji je to matka) a rodiny jednotlivců. Souvisí s tím i současný životní styl, který má za důsledek dva nepřímé vlivy. Prvním je nárůst neplodných párů. Naopak druhým vlivem je přibývání homosexuálních párů a touha mladých lidí po samostatném životě bez závazku a dětí.⁸

---

⁶ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost. 2.*, upr. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8. s. 116–117.

⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť. 2.*, rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9. s. 9.

⁸ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost. 2.*, upr. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8. s. 148.

Na tento vliv upozorňuje kniha *The Third Wave* od Alvina Tofflera vydaná roku 1980, kde autor uvádí vznik tzv. třetích vln civilizace, které už nepředstavují rodinu jako základ civilizace, ale naopak, že záleží hlavně na jednotlivých osobách a jejich individuálních cílech. Tuto teorii dokazuje i emancipace žen, kdy jsou ženy závislé jen samy na sobě, dokážou se finančně zajistit a už i k samotnému otěhotnění potřebují jen vhodnou pomoc od zdravotníků a vhodné dárce.⁹

U rodin jsou mimo jiné klíčové společenské třídy. U lidí z nižších sociálních vrstev dochází dříve ke sňatkům a je pravděpodobnější brzké otěhotnění, které je mnohdy už před dvacátým rokem života. Lidé z vyšších společenských vrstev společný život oddalují kvůli delšímu vzdělání, získávání stabilní pracovní pozice a vysoké úrovni antikoncepce.¹⁰

Důležitý je i tzv. *rodinný kodex*, který představuje jaké má rodina hodnoty. Lze si pod tím představit souhrn chování dané rodiny, kdy závisí na tom, jak je rodina nastavena a jaké jsou její zvyky. Podle rodinného kodexu, lze zjistit, jaká rodina skutečně je. Kromě nastavených zvyků se současná rodina snaží nechat volnost a vybudování své osobní rozdílnosti. Rodina se snaží dosáhnout toho, aby jako rodina co nejvíce informací sdíleli, ale zároveň měli každý své osobní soukromí. Z tohoto důvodu si každý jedinec musí přiznat, že bez pomoci lékařů rodinu založit nedokáže.¹¹

4.2 Léčba neplodnosti

Rodina a s ní spojené těhotenství může být pro pár darem, ale i životní komplikací. Pár, který chce založit rodinu, považuje svoji plodnost za přirozenou, a proto je o to těžší, když se musí srovnat s faktem, že nedokáže počít přirozeně nebo vůbec.

Za neplodnost se považuje „*neschopnost početí po jednom roce nechráněného pohlavního styku, nebo neschopnost donosit a porodit životaschopné dítě*“. Neplodnost

---

⁹ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9. s. 31.

¹⁰ MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8. s. 201.

¹¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9. s. 41.

dělíme na primární a sekundární. Primární neplodnost se vyskytuje u párů, které nikdy neměly dítě a mají problém počít. A sekundární neplodností trpí páry, které už dítě nebo děti mají, ale potýkají se s problémem počít další.¹²

V České republice se nedobrovolně neplodné páry odhadují na zhruba 20–25 %, z nichž se na neplodnosti ze 40 % účastní muž, z poloviny žena a ze zbylých 10 % oba dva zároveň. Ideální věk pro početí u ženy je od 19 do 25 let, od 35 let začne možnost otěhotnění výrazně klesat a po 42 letech je šance, že žena otěhotní, nulová. Proto je velmi důležitý čas a zahájení léčby co nejdříve.¹³ U muže žádná doporučená věková kategorie není stanovena, protože muž může ženu oplodnit i ve vysokém věku. Z tohoto důvodu se ženy více obávají neplodnosti a při malém náznačce poruchy plodnosti navštěvují lékaře jako první ženy. Pokud se však neplodnost prokáže i u muže, léčí se první on, protože je to jednodušší a levnější než u ženy.¹⁴ Je ale důležité, aby pár začal léčbu současně první konzultací s lékařem. Dochází zde k situaci, kdy partneři nejsou obeznámeni s partnerovou minulostí (potraty, pohlavní nemoci atd.), a proto se důkladné informace zjišťují u každého zvlášť, pokud si tak pár přeje. Zjišťují se také výskyty mnohočetného těhotenství, protože se jedná o genetickou vlastnost. Dále autoimunitní choroby, choroby spojené s ledvinami a srdcem.¹⁵

Je velmi důležité, jak se k neplodnosti pár postaví. Ideální začátek pro léčbu neplodnosti je změna životního stylu. Nedoporučuje se kouření, konzumace alkoholu či užívání omamných látek. Vliv může mít i obezita či nadměrný tělesný pohyb. Jestliže změna životního stylu nepomůže, nasazují se po důkladné konzultaci s lékařem léky. V případě neúspěchu léků pár vyhledá reprodukční kliniky, kde se provede umělé oplodnění.¹⁶

---

¹² NOVOTNY, Pamela Patrick. *Co dělat při neplodnosti*. Přeložila Hedvika VLASOVÁ. Praha: Pragma, 1997. ISBN 80-7205-494-5. s. 13.

¹³ ŘEŽÁBEK, Karel. *Asistovaná reprodukce: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, 2008. Farmakoterapie pro praxi. ISBN 978-80-7345-154-7. s. 9.

¹⁴ ULČOVÁ-GALLOVÁ, Zdenka. *Neplodnost - útok imunity*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1493-0. s. 11.

¹⁵ ŘEŽÁČOVÁ, Jitka. *Reprodukční medicína: současné možnosti v asistované reprodukci*. Praha: Mladá fronta, 2018. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4657-2. s. 88–89.

¹⁶ NOVOTNY, Pamela Patrick. *Co dělat při neplodnosti*. Přeložila Hedvika VLASOVÁ. Praha: Pragma, 1997. ISBN 80-7205-494-5. s. 100–101.

4.2.1 Reprodukční proces člověka

Rozmnožovací soustava u muže a ženy se výrazně liší. Co mají společné, je soustava žláz, též zvaná jako endokrinní systém, který vylučuje hormony do celého těla. Díky těmto hormonům ženám zrají vajíčka a mužům se tvoří spermie.¹⁷

4.2.1.1 ŽENA

Žena má ve spodní části břicha ukryty vaječníky, které jsou velké zhruba 10 cm. Tyto vaječníky se skládají z vajíček, která jsou nezbytná pro oplodnění. Ženě začne v pubertálním věku vajíčko dozrávat a připravovat se na oplodnění, čímž vzniká menstruace. Tento proces dozrávání vajíček začíná ve váčku plném tekutiny nazývané folikul. Folikul, ve kterém vzniká i hormon estrogen, se postupně zvětšuje, až dochází k jeho naplnění a prasknutí. Vajíčko se tak s folikulární tekutinou dostane do vejcovodu a dochází k ovulaci, při které je otěhotnění nejvíce pravděpodobné. Ve vajíčku přemístěném ve vejcovodu dochází k oplodnění spermii a početí. Vznikne embryo, které se nejčastěji do 5 dnů dostane do dělohy a 6. nebo 7. den se v děloze usadí. Započne tak těhotenství.

Není však podmínkou, že žena otěhotní hned po prvním cyklu a pohlavním styku, ale spíše jednou za čtyři cykly. Postupem věku dochází k vyčerpání vajíček, tudíž vymizí menstruace a žena nemůže otěhotnět. Zpravidla to bývá ve věku 50 let.¹⁸

4.2.1.2 MUŽ

Nedílnou potřebnou součástí k oplodnění jsou spermie, které se tvoří ve varlatech muže. Varlata se nachází mimo břišní dutinu. Spermii se v nich za den vytvoří oproti vajíčkům několik desítek milionů. K vytvoření spermii je potřebné uplynutí doby 78 dní, kdy se poté spermie uchovávají v nadvarleti. V průběhu pohlavního styku se spermie přemísťují do pochvy ženy a může dojít k oplodnění.¹⁹

---

¹⁷ NOVOTNY, Pamela Patrick. *Co dělat při neplodnosti*. Přeložila Hedvika VLASOVÁ. Praha: Pragma, 1997. ISBN 80-7205-494-5. s. 30.

¹⁸ ŘEŽÁBEK, Karel. *Léčba neplodnosti*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0187-1. s. 8–12.

¹⁹ Tamtéž. s. 13.

V případě nefunkčnosti nějaké části rozmnožovací soustavy k oplodnění nedojde. Neplodností v páru může trpět jen jeden z nich, ale dochází k situacím, kdy jsou neplodní jak žena, tak i muž. Jedním z následků společné neplodnosti je tzv. *imunologická neplodnost*, kdy si jeden z páru nebo oba vytvoří protilátky proti spermiím. Imunoglobuliny (protilátky), které chrání člověka před nemocemi, mohou mít za následek i zpomalení nebo znemožnění přenosu spermií. Tyto protilátky si mohou vytvářet jak muži, tak i ženy. V situaci, kdy pár zjistí, že je neplodný, vyhledá odbornou pomoc. Rozhoduje se mezi asistovanou reprodukcí, náhradním mateřstvím či další náhradní rodinnou péčí.²⁰

4.3 Asistovaná reprodukce

Asistovaná reprodukce (ART) neboli umělé oplodnění napomáhá neplodným párům k získání dítěte pomocí manipulace s pohlavními buňkami. Touto metodou se zabývají specializovaná pracoviště, kterých je v České republice dostatek (Praha, Zlín, Brno, Karlovy Vary atd.). Tyto kliniky se snaží neplodnému páru co nejvíce pomoci prostřednictvím speciálních vyšetření, přístrojů, ale zlepšit i celkový psychický stav páru. Špatný psychický stav je jeden z důsledků neplodnosti a oddaluje celkový proces těhotenství. Je proto velmi důležitý jak zdravotní, tak psychický stav. Neplodnost je totiž v mnoha případech zaviněna několika faktory a ne pouze jedním. Jedná se zpravidla o genetický, hormonální či imunologický charakter.²¹

4.3.1 Metody asistované reprodukce

Z důvodu narůstající neplodnosti vzniká více **mimotělního oplodnění**. Velmi důležitá je diagnóza páru, podle které lékař vyhodnotí, která metoda je pro pár nejvhodnější. Níže jsou uvedeny nejčastější metody asistované reprodukce:

Metoda **IUI** (inseminace) se provádí pomocí darované spermie, která se zavede do dělohy. Tato metoda je nejjednodušší a nebolestivá, zároveň je proplacena pojišťovnou.

---

²⁰ NOVOTNY, Pamela Patrick. *Co dělat při neplodnosti*. Přeložila Hedvika VLASOVÁ. Praha: Pragma, 1997. ISBN 80-7205-494-5. s. 67–68.

²¹ SLEPIČKOVÁ, Lenka. *Diagnóza neplodnost: sociologický pohled na zkušenost nedobrovolné bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Masarykovou univerzitou, 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-140-4. s. 22.

Pravděpodobnost otěhotnění u této metody je přibližně 12 %.²² Metoda IUI se dále dělí na homologní inseminaci AIH (artificial insemination by husband), která se provádí pomocí spermatu od manžela, a artifiční inseminaci AID (artificial insemination by donor), která je prováděna pomocí spermatu od dárce. Metoda AID je v mnoha kulturách odsuzována a lidi ji celkově nechtějí využívat z důvodu přenosu nemocí a hlavně genetických vad.²³

Metoda **IVF** neboli in vitro fertilizace znamená „*oplození ve skle*“. IVF je nejčastější metodou asistované reprodukce. Tato metoda má celkem 7 fází, podle kterých se postupuje. Začíná se podáváním léků ženě k růstu vajíček, s tím se pojí další fáze, kdy se pozoruje, jak léky na ženu působí. Až najdou lékaři správný čas, kdy vajíčka dozrála, žena dostane hormon, který odstartuje poslední stadium dozrání. Po správném dozrání se vajíčka odeberou v celkové narkóze z těla a následně se k nim přidají v laboratorních podmínkách spermie. Ta vajíčka a spermie, které se uchyťí, jsou kontrolována a v poslední fázi po vytvoření embrya vložena do dělohy.²⁴

Ženám se obvykle transferují dvě embrya. Tři embrya se transferují jen v případech kdy má žena velmi malou šanci na úspěch (dochází většinou k mnohočetnému těhotenství) a čtyři se nedoporučují vůbec jak ze zdravotního, tak etického hlediska. Není totiž pravdou, že čím více embryí, tím větší šance na úspěch. Pravděpodobnost otěhotnění je u metody IVF 50 %.²⁵

Díky metodě IVF se v roce 1978 narodila v Anglii Luisa Brownová, která byla prvním dítětem ze zkumavky.²⁶ V Československu se narodilo první dítě roku 1982 na klinice v Brně.²⁷

Podskupinou IVF je technika **ICSI** (intracytoplasmic). Tato metoda se provádí pomocí jedné injekce, která se aplikuje přímo do vajíčka, a využívá se hlavně v případě,

---

²² ADERITO, Nina. *Jak na IVF*. Vydání: I. Praha: Redbell, 2019. ISBN 978-80-270-5269-1. s. 70.

²³ NOVOTNY, Pamela Patrick. *Co dělat při neplodnosti*. Přeložila Hedvika VLASOVÁ. Praha: Pragma, 1997. ISBN 80-7205-494-5. s. 122–123.

²⁴ Tamtéž. s. 132–133.

²⁵ SLEPIČKOVÁ, Lenka. *Diagnóza neplodnost: sociologický pohled na zkušenost nedobrovolné bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Masarykovou univerzitou, 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-140-4. s. 52.

²⁶ ŘEŽÁBEK, Karel. *Asistovaná reprodukce: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, 2008. Farmakoterapie pro praxi. ISBN 978-80-7345-154-7. s. 85.

²⁷ ŘEŽÁBEK, Karel. *Léčba neplodnosti*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0187-1. s. 38.

kdy je neplodný muž. Mezi další podskupiny IVF patří metody PISCI, AH, KET, MESA, TESE nebo TESA.²⁸

Další metodou asistované reprodukce je **kryokonzervace gamet a embryí**. Provádí se zmrazením spermií nebo pohlavních buněk při teplotě $-196\text{ }^{\circ}\text{C}$. Při této teplotě lze uchovávat buňky neomezeně. Problém může nastat při rozmrazování, kdy se mohou buňky poškodit. Z tohoto důvodu jsou buňky chráněny tzv. *kryoprotektivy* a jsou rozmrazovány pomocí speciálních přístrojů. U žen, které mají zamrazené pouze jedno kryoembryo, je šance na oplodnění pouze 20–25 %, za to ženy, které mají dvě a více, mají 30–40% šanci na úspěch.²⁹ Kryokonzervace je z etického hlediska v mnoha státech omezena nebo zcela zakázána (např. Švédsko, Dánsko, Švýcarsko, Rakousko). Dochází k situacím, kdy zmrazené gamety patří lidem, kteří v průběhu let tragicky zemřou, ale jejich buňky se použijí i po smrti jedince, jedná se o tzv. *post mortem asistovanou reprodukci*. Z tohoto důvodu země zakazují kryokonzervaci. Je tomu tak, protože z uchovaných embryí může vzniknout člověk a některé státy nesouhlasí s tím, že jsou embrya uložena a nic se s nimi nedělá. V České republice je kryokonzervace povolena a je na rozhodnutí jedinců, jak s ní naloží (uchování do budoucna či darování). Centra asistované reprodukce podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách mají povinnost embrya po deseti letech zničit.³⁰

ART lze provádět také pomocí **mikromanipulace**, kdy díky mikroskopu dochází k operaci embrya či vajíčkách. Důležitou součástí asistované reprodukce je **darování pohlavních buněk (gamet)**, které je v České republice anonymní.³¹ Darovaná vajíčka se nejčastěji poskytují ženám, které jsou po chemoterapii, bez vaječníků, trpící genetickým onemocněním a nejsou schopny otěhotnět i po lékařských procedurách.³² V případě neúspěchu u metod ART je páru doporučeno **náhradní mateřství**, které je také jednou z vybraných metod asistované reprodukce.

---

²⁸ ŘEŽÁBEK, Karel. *Asistovaná reprodukce: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, 2008. Farmakoterapie pro praxi. ISBN 978-80-7345-154-7. s. 39.

²⁹ Tamtéž. s. 11.

³⁰ ŘEŽÁČOVÁ, Jitka. *Reprodukční medicína: současné možnosti v asistované reprodukci*. Praha: Mladá fronta, 2018. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4657-2. s. 452.

³¹ ŘEŽÁBEK, Karel. *Asistovaná reprodukce: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, 2008. Farmakoterapie pro praxi. ISBN 978-80-7345-154-7. s. 12.

³² DOSTÁL, Jiří. *Etické a právní aspekty asistované reprodukce: situace ve státech přijatých do Evropské unie v roce 2004*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1700-4. s. 66.

4.3.2 Komplikace při léčbě neplodnosti

Umělé oplodnění je náročný postup, při kterém může dojít k několika komplikacím, kterými jsou:

- a) *hyperstimulační syndrom (OHSS)* – nadměrné zvětšení vaječnicků, které vede k bolestem a nevolnostem,
- b) *poranění při odběru vajíček,*
- c) *mnohočetné těhotenství* – díky zavádění více embryí dochází ke vzniku dvojčat, trojčat atd.,
- d) *mimoděložní těhotenství* – plod roste mimo dělohu,
- e) *zrušení celého cyklu.*

Vzhledem k uvedeným komplikacím je důležité celý proces důkladně zvážit a přijmout možná rizika.³³

4.3.3 Úhrada asistované reprodukce

ART není levnou záležitostí. U metody IVF většina zdravotních pojišťoven proplácí 4 pokusy s transferem jednoho embrya.³⁴ Pojišťovny mají ohledně asistované reprodukce striktně stanoveny podmínky. Umělé oplodnění je hrazeno pouze ženám od 22 do 39 let. Nad 40 let si pacientky hradí všechnu léčbu samy a při překročení 49 let žena nemá nárok na jakoukoliv léčbu neplodnosti.³⁵

V níže uvedené tabulce je srovnání cen základních procedur čtyř vybraných klinik. Některé zákroky na internetových stránkách nejsou uvedeny a všechny ceny, které uvedeny jsou, se mohou navýšit o další metody léčby. Cena uvedená v tabulce za náhradní mateřství u vybraných klinik je doplatek k vybranému léčebnému cyklu. U kliniky Gennet je v ceně zahrnuta ještě navíc příprava a léčba náhradní matky bez léků a jedna právní konzultace.

---

³³ ŘEŽÁBEK, Karel. *Asistovaná reprodukce: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, 2008. Farmakoterapie pro praxi. ISBN 978-80-7345-154-7. s. 80–84.

³⁴ ADERITO, Nina. *Jak na IVF*. Vydání: I. Praha: Redbell, 2019. ISBN 978-80-270-5269-1. s. 46.

³⁵ Tamtéž. s. 46–47.

Tabulka č. 1 – Cenové kalkulace vybraných klinik platné od roku 2019

	IVF cyklus bez úhrady pojišťovny	IVF cyklus s ICSI	IVF cyklus s darovanými oocyty pro samoplátce	IVF cyklus s darovanými oocyty hrazené zdravotní pojišťovnou	Kryoembryotransfer	Doplatek k léčebnému cyklu: náhradní mateřství
IVF Zlín	40 000 Kč	rozdílné podle zákroku	79 500 Kč	38 000 Kč	6 000 Kč	30 000 Kč
Pronatal	32 500 Kč	není uvedeno	96 500 Kč	41 000 Kč	7 800 Kč	není uvedeno
Sanus	32 500 Kč	9 000 Kč	není uvedeno	není uvedeno	6 000 Kč	není uvedeno
Gennet	33 500 Kč	16 000 Kč	97 000 Kč	50 000 Kč	7 000 Kč	33 033 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle internetových stránek

4.4 Náhradní mateřství

O náhradním mateřství mají lidé povědomí už od vzniku biblické knihy Genesis. V knize je vyobrazen příběh Sáry, která byla neplodná a nemohla tak dát svému manželovi Abrahámovi vysněného potomka. Rozhodli se proto, že Abrahám oplodní jejich služebnou, která jim dítě odnese a porodí. Skutečně se tak stalo a narodil se jim syn. O náhradní mateřství se postupně začalo zajímat čím dál více lidí a v dnešní době je mu věnována velká pozornost.³⁶

Náhradní mateřství (NM) je jinak známé jako surogátní mateřství. Vzniká tak vztah mezi náhradní matkou a biologickými rodiči. Surogátní mateřství je prováděno pomocí asistované reprodukce metodou IVF. Žena, která nemůže ze zdravotních důvodů své vlastní dítě donosit nebo porodit a využije formu náhradního mateřství, se nazývá *biologická matka*. Nejčastěji je to žena, které má funkční vajíčka, ale má nefunkční či chybějící dělohu. V této situaci daruje biologická matka svoje vajíčka pro vytvoření embrya. Naopak při velmi závažných zdravotních důvodech, kdy žena vaječníky darovat nemůže, jsou použita vajíčka od anonymní dárkyně. Vajíčka surogátní matky se nedoporučují, aby nedošlo k silné emocionální vazbě s dítětem. Muž, jenž je dárcem spermatu a partner biologické matky se nazývá, *biologický otec*. Ve výjimečných situacích mohou být obě gamety (vajíčka i spermie) od dárců, ale dítě tím ztrácí s žadatelem genetickou vazbu.³⁷

Embryo *biologických rodičů* je vloženo do dělohy *náhradní matky*. Náhradní matka souhlasí s oplodněním, donošením a porodem živého dítěte. Souhlasí taktéž s tím, že se po jeho narození vzdá rodičovských práv. Celý postup je veden pod přísným lékařským dohledem a musí být schválen etickým výborem.³⁸

Tento druh mateřství je důležité důkladně zvážit a každý zdravotník či advokát, který přijde do kontaktu s tímto případem, musí upozornit na možná rizika. Náhradní

---

³⁶ FIELD, Martha A. *Surrogate Motherhood*. USA: Harvard University Press, 2009. ISBN 0674036832. s. 5.

³⁷ KONEČNÁ, Hana, Karolína NOVÁKOVÁ, Lukáš PRUDIL, Ivana HONZOVÁ a Leona PRUDILOVÁ. Náhradní mateřství: stav v České republice a odpovědnost praktického lékaře. *Praktický lékař*. 2018, **98**(6). ISSN 0032-6739;1805-4544. s. 270–274.

³⁸ PILKA, Ladislav, David RUMPÍK, Radovan PILKA, Marek KOUDELKA a Lukáš PRUDIL. Surogátní mateřství - literární názory a praxe. *Česká gynekologie*. 2009, **74**(2), ISSN 1210-7832;1805-4455. s. 144–147.

mateřství nelze provádět ze sociálních důvodů, nýbrž zdravotnických. Pár se pro ně rozhoduje, když už nemá žádnou jinou možnost získat svého vysněného potomka a vkládá naději do náhradní matky. Je to náročná procedura, na kterou se musí všichni účastníci dostatečně připravit. Biologičtí rodiče jsou ochotni podstoupit společně s náhradní matkou proces asistované reprodukce, těhotenství i samotný porod až do předání miminka.³⁹ Dle Kateřiny Veselé, ředitelky kliniky Repromeda v Brně, je o náhradní mateřství narůstající zájem a kliniky se snaží párům, které nemohou mít děti, vyhovět. Přesná čísla provedeného náhradního mateřství ale v České republice nejsou známa.⁴⁰

4.4.1 Druhy náhradního mateřství

Náhradní mateřství má několik druhů. Mezi hlavní typy patří náhradní mateřství **gestační a tradiční**. Tradiční NM je využíváno v případě, kdy biologická matka trpí vážnou poruchou plodnosti a nemůže darovat svoje oocyty náhradní matce. Spermie jsou poskytnuty od biologického otce a vajíčka v tomto případě daruje vybraná náhradní matka, a tím se stává pro dítě i matkou biologickou. Gestační NM se využívá v případě, kdy má biologická matka možnost stát se dárkyní vajíček. Oplodněné buňky od muže a ženy se transferují do dělohy náhradní matky. Žadatelský pár se tak stává přímými biologickými rodiči.⁴¹ V tomto rozdělení se Česká gynekologická a porodnická společnost shoduje na závěru, že je surogátní mateřství vhodné pouze v případě úplné surogátnosti, tudíž dárce pohlavních buněk jsou zároveň biologickými rodiči.⁴²

Další rozdělení se dělí na **komerční a altruistické**. Altruistické náhradní mateřství je poskytnuto náhradní matkou bez finanční odměny. Tento druh je oblíbený u náhradního mateřství v rodinném kruhu, a nebo u náhradních matek, které chtějí pomoci rodinám v nouzi, jež si to nemohou ze zdravotní nebo finanční stránky dovolit. Naopak za komerční

---

³⁹ ŘEZÁČOVÁ, Jitka. *Reprodukční medicína: současné možnosti v asistované reprodukci*. Praha: Mladá fronta, 2018. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4657-2. s. 23–25.

⁴⁰ *Názory bez cenzury: Pronájem dělohy na inzerát* [online]. Praha: FTV Prima, 2019 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: https://prima.iprima.cz/zpravodajstvi/nazory-bez-cenzury-pronajem-delohy-na-inzerat?fbclid=IwAR1HnffR1M52gb5-i18hEcQ2_bdabxQNeG3GI0WFO9L83tYrTOpUf3CywRQ.

⁴¹ *About surrogacy* [online]. United States: surrogate.com [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://surrogate.com/about-surrogacy/types-of-surrogacy/types-of-surrogacy/>.

⁴² KUKLA, Lubomír. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-3874-1. s. 393.

náhradní mateřství poskytuje náhradní matce biologický pár finanční kompenzaci. Jedná se o náklady na léky, cestovné i ušlou mzdu.⁴³ Kompenzace za náhradní mateřství je obvyklá a pohybuje se okolo 200 000 až 800 000 Kč. Tyto částky nejsou nikde přesně uvedeny a kliniky se o ně cíleně nezajímají.⁴⁴

Hranice mezi těmito druhy je velmi tenká a stěží dohledatelná vzhledem k nedostačující právní úpravě. Těžko se určuje, kdy jde o pomoc rodině v tísni a kdy naopak o obchodní vztah, který končí s finanční odměnou a jedná se tak o trestný čin.⁴⁵

Rozdělení náhradního mateřství na **domácí a mezinárodní** je určeno podle práv státu, kde se náhradní mateřství provádí. Domácím NM se rozumí, jestliže stát, ze kterého pochází biologičtí rodiče a náhradní matka, náhradní mateřství dovoluje, je rozumnější využít této formy v daném státě. Jestliže je náhradní mateřství ve státě regulováno či úplně zakázáno, pár hledá náhradní matku v zahraničí. Tento typ je o mnoho složitější kvůli cestování za náhradní matkou, výdaji za cestovné a rozdílnými právními předpisy.⁴⁶

4.4.2 Zprostředkování náhradní matky

V České republice si pár hledá náhradní matku sám. Zpravidla je to na internetu, kde se vyskytuje několik inzerátů od náhradních matek, které náhradní mateřství podstoupily a nebo mají zájem teprve podstoupit. Žadatelský pár by si měl náhradní matku správně vybrat a důvěřovat jí. Důvěra je v tomto případě stěžejní. Náhradní matky mohou být i příbuzné (matky, sestry, sestřenice atd.) nebo přátelé biologického páru.⁴⁷ Mnozí lidé mají však při náhradním mateřství v přímé linii pochybnosti o tom, že se jedná o ohrožení rodiny jako celku, a mohlo by tak dojít k zaniknutí rodinných vztahů a ohrožení

---

⁴³ *About surrogacy* [online]. United States: surrogate.com [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://surrogate.com/about-surrogacy/types-of-surrogacy/types-of-surrogacy/>.

⁴⁴ KONEČNÁ, Hana, Karolína NOVÁKOVÁ, Lukáš PRUDIL, Ivana HONZOVÁ a Leona PRUDILOVÁ. Náhradní mateřství: stav v České republice a odpovědnost praktického lékaře. *Praktický lékař*. 2018, **98**(6), ISSN 0032-6739;1805-4544. s. 270–274.

⁴⁵ HOBZOVÁ, Hana. Surogátní mateřství: rozpory v terminologii. *Česká gynekologie*. 2018, **83**(6). ISSN 1210-7832;1805-4455. s. 464–467.

⁴⁶ *About surrogacy* [online]. surrogate.com [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://surrogate.com/about-surrogacy/types-of-surrogacy/types-of-surrogacy/>.

⁴⁷ NOVOTNY, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5167-2. s. 100.

společnosti.⁴⁸ Na internetu náhradní matky většinou uvádí svůj věk, rodinný stav, počet dětí a případné předchozí úspěšné náhradní mateřství. Tato informace je brána jako výhoda.⁴⁹

Možnost vyhledávání náhradních matek přes inzerát je např. v Nizozemí trestným činem. Ve státech, které NM povolují (VB, USA, Řecko, Ukrajina), hledají náhradní matky vybrané agentury.⁵⁰ Specializované agentury mají na svých webových stránkách uvedena kritéria pro výběr náhradní matky. Mezi hlavní důvod k podstoupení náhradního mateřství agentury uvádějí rodičovský statut surogátní matky a gynekologickou anamnézu. Je důležité, aby náhradní matka už před procesem měla své vlastní dítě. Zjišťuje se, jaký byl průběh jejího těhotenství a samotný porod a v případě bezproblémového průběhu může žena úspěšně podstoupit náhradní mateřství. Důležitý je také věk, který musí přesahovat plnoletost a nepřekročit věkovou hranici 49 let. Náhradní matka musí být také zcela zdravá po fyzické i psychické stránce. Agentury zjišťují životní styl vybrané ženy, která nesmí trpět obezitou nebo naopak podvýživou. Nesmí být závislá na alkoholu, drogách či kouřit. Prověřuje se i rodinný stav ženy, vzdělání či trestní bezúhonnost. Některé agentury (např. v Izraeli) zjišťují i víru potenciální náhradní matky.⁵¹

Biologický pár by si měl náhradní matku dobře vybrat, protože na dítě má velký vliv těhotenství. Dítě, které se narodí náhradní matce, bude vždy aspoň z části odlišné od toho, než kdyby se narodilo své biologické matce. Jde o tzv. *epigenetickou modifikaci*, kdy dítě ovlivňuje to, jak se matka v průběhu těhotenství cítí. Pokud je tedy náhradní matka v těhotenství v depresích, je pravděpodobné, že depresemi bude trpět v budoucnu i dítě.⁵² Biologický pár musí také počítat se situací, že se náhradní matce v průběhu těhotenství tělo zaplaví hormony a svůj názor může změnit a dítě si ponechat. Ženy mají v sobě vrozený mateřský pud, takže je pravděpodobné, že si k dítěti v průběhu těhotenství vytvoří citovou

---

⁴⁸ COOK, Rachel, Shelley Day SCLATER a Felicity KAGANAS. *Surrogate Motherhood: International Perspectives*. Hart Publishing, 2003. ISBN 9781847310378. s. 145.

⁴⁹ KONEČNÁ, Hana, Karolína NOVÁKOVÁ, Lukáš PRUDIL, Ivana HONZOVÁ a Leona PRUDILOVÁ. Náhradní mateřství: stav v České republice a odpovědnost praktického lékaře. *Praktický lékař*. 2018, **98**(6). ISSN 0032-6739;1805-4544. s. 270–274.

⁵⁰ KONEČNÁ, Hana. *Rodičem kdykoliv a jakkoliv?: průvodce asistovanou reprodukcí a náhradní rodinnou péčí*. Praha: Mladá fronta, 2017. Medical services. ISBN 978-80-204-4652-7. s. 153.

⁵¹ KONEČNÁ, Hana, Aneta WITZANYOVÁ, Ivana HONZOVÁ, Lukáš PRUDIL a Leona PRUDILOVÁ. Kritéria pro výběr náhradní matky. *Česká gynekologie*. 2019, **84**(1). ISSN 1210-7832;1805-4455. s. 28–32.

⁵² KUKLA, Lubomír. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-3874-1. s. 394.

vazbu.⁵³ Na hodně žen má velký vliv i porod a šestinedělí, kdy se jejich emoce zesílí a rozhodnou se pro variantu, že si dítě nechají ve své péči. V České republice na toto rozhodnutí mají nárok, protože podle § 775 zákona o rodině je *matka dítěte žena, která ho porodila*. Pokud se tak rozhodnou, mají právo na výživné od otce dítěte, jestliže nejsou vdané.⁵⁴

Kliniky, které v České republice zprostředkovávají náhradní mateřství, mají určité požadavky, které musí biologický pár i náhradní matka splňovat. Biologičtí rodiče musejí vyhovět požadavkům níže:

- náhradní mateřství mohou využít pouze ženy, které mají prokázanou vážnou lékařskou indikaci a nemohou počít, donosit a porodit svoje dítě,
- biologický pár si vyhledá náhradní matku sám,
- před vyšetřením si musí biologický pár a náhradní matka opatřit surogátní smlouvu v advokátní kanceláři,
- přenos pouze jednoho embrya, kvůli omezení mnohočetného těhotenství.⁵⁵

Česká gynekologická a porodnická společnost ČLS schválila v březnu roku 2016 požadavky pro výběr náhradní matky následovně:

- náhradní matka musí být občankou ČR,
- dodržení věku stanoveného v zákoně č. 373/2011 Sb. (20 – 49 let),
- náhradní matka před zákrokem podstoupí vyšetření:
  - gynekologem
  - praktickým lékařem
  - psychologické vyšetření,
- náhradní matka musí podstoupit právní konzultaci, kde bude obeznámena se všemi možnými okolnostmi a případnými problémy, které mohou nastat,
- jestliže je náhradní matka vdaná, její manžel proces podstupuje také včetně právní konzultace.

---

⁵³ KUKLA, Lubomír. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-3874-1. s. 392.

⁵⁴ NOVOTNY, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5167-2. s. 100.

⁵⁵ *Náhradní mateřství* [online]. Zlín: ivf-zlin.cz [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://www.ivf-zlin.cz/nahradni-materstvi>.

Kliniky doporučují náhradní mateřství svobodným matkám a matkám, které již mají vlastní dítě. Je taky důležité, aby náhradní matka pochopila všechna možná rizika spojená se surogátním mateřstvím. NM je vhodné pro ženy, které své předešlé těhotenství dobře snášely a nejsou citově vázány na dítě hned od počátku těhotenství. Předchází se tak komplikacím, kdy by si náhradní matka chtěla dítě nechat ve své péči.⁵⁶

4.5 Právní úprava České republiky

Medicína a právo spolu úzce souvisí, tudíž jsou důležité mezinárodní smlouvy lidských práv a svobod. Mezi hlavní mezinárodní pakt patří *Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací a biologie*, jinak také *Úmluva o lidských právech a biomedicíně*. Tato úmluva vznikla roku 1997 a v České republice byla přijata v roce 2001.⁵⁷

K této úmluvě se pojí dva dodatkové protokoly:

- „*O zákazu klonování lidských bytostí*“, který Česká republika schválila rok po vydání úmluvy.
- „*O transplantaci orgánů a tkání lidského původu*“, který prozatím Česká republika neschválila.⁵⁸

Medicínu upravují také České právní předpisy, které obsahují několik zákonů a vyhlášek týkajících se zdravotnictví. Hlavním předpisem je *Listina základních práv a svobod*. Listina odkazuje na medicínské právo v článcích 6, 7, 8, 10 a 31. V šestém článku je poukázáno na ochranu osob před narozením, která vznikla již v roce 1961. Tento článek rovněž upozorňuje na porušení práv v případě ukončení života. Výjimkou je prokázaná zdravotní či mentální choroba, která jedince může ohrožovat na životě. V tom případě lze ukončit život již před narozením (náhradní matka má právo z toho důvodu provést interrupci). Sedmý článek zastupuje názor *nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí*, tzn. že každý jedinec o svých zdravotních zákrocích rozhoduje sám. Vyjma

---

⁵⁶ KONEČNÁ, Hana, ANETA WITZANYOVÁ, IVANA HONZOVÁ, LUKÁŠ PRUDIL A LEONA PRUDILOVÁ. Kritéria pro výběr náhradní matky. *Česká gynekologie*. 2019, **84**(1). ISSN 1210-7832;1805-4455. s. 28–32.

⁵⁷ MACH, Jan. *Medicína a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ABC. s. 5. ISBN 80-7179-810-x. s. 5.

⁵⁸ Tamtéž. s. 5.

ustanovení § 23 odst. 4 zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, které rozhoduje o výjimkách. Osmý článek Listiny základních práv a svobod je zaměřen na osobní svobodu, kterou má každý občan České republiky, pouze odst. 6 rozhoduje, kdo je držen ve zdravotnické péči bez svého souhlasu. Článek deset je úzce spojen s ochranou osobních údajů pacientů. Dle listiny je důležité zachovat lidskou důstojnost a pověst; nelze zneužívat informace ku prospěchu svému a ohrožovat tak pacienta. Každý pacient musí být respektován a pokud možno chráněn. Poslední článek 31 spojený se zdravotnictvím představuje ustanovení nárokovosti na zdravotní péči.⁵⁹

4.5.1 Právní úprava asistované reprodukce

Asistovaná reprodukce patří do práva veřejného, konkrétně správního práva. Jedná se o práci s lidskými životy, a proto musí být ART právně ošetřena. Na základě etických a právních otázek byla v Evropě roku 1985 založena Evropská společnost pro lidskou reprodukci a embryologii (ESHRE), která se zabývá i problematikou náhradního mateřství. Tato společnost spolupracuje s lékaři, psychology, laboratorními pracovníky a všemi, kdo se podílí na procesu asistované reprodukce. ART má téměř v každé zemi alespoň směrnice, podle kterých léčba probíhá.⁶⁰ V České republice je povolen proces asistované reprodukce pouze heterosexuální párům. Žena bez mužského partnera nebo homosexuální pár nemá možnost léčby asistovanou reprodukcí.⁶¹

Asistovaná reprodukce je vymezena zákonem č. 373/2011 Sb., který zní:

„Asistovanou reprodukcí se rozumí metody a postupy, při kterých dochází k odběru zárodečných buněk, k manipulaci s nimi, ke vzniku lidského embrya oplodněním vajíčka spermií mimo tělo ženy, k manipulaci s lidskými embryi, včetně jejich uchování, a to za účelem umělého oplodnění ženy:

- a) ze zdravotních důvodů při léčbě její neplodnosti nebo neplodnosti muže, jestliže*
  - 1. je málo pravděpodobné nebo zcela vyloučené, aby žena otěhotněla přirozeným*

---

⁵⁹ MACH, Jan. *Medicína a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ABC. ISBN 80-7179-810-x. s. 6–7.

⁶⁰ DOSTÁL, Jiří. *Etické a právní aspekty asistované reprodukce: situace ve státech přijatých do Evropské unie v roce 2004*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1700-4. s. 20.

⁶¹ SLEPIČKOVÁ, Lenka. *Diagnóza neplodnost: sociologický pohled na zkušenost nedobrovolné bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Masarykovou univerzitou, 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-140-4. s. 118.

způsobem nebo aby donosila životaschopný plod, a 2. jiné způsoby léčby její neplodnosti nebo neplodnosti muže nevedly nebo s vysokou mírou pravděpodobnosti nepovedou k jejímu otěhotnění,

b) pokud jde o potřebu částečného genetického vyšetření lidského embrya, je-li zdraví budoucího dítěte ohroženo z důvodu prokazatelného rizika přenosu geneticky podmíněných nemocí nebo vad, jejichž nositelem je tato žena nebo muž.“⁶²

V případě páru, který podstoupí léčbu neplodnosti pomocí inseminace, je tento zákrok regulován směrnicí Ministerstva zdravotnictví registrované ve Sbírce zákonů pod č. 18/1981. Tento zákrok je úzce spojen s určením otcovství a anonymními dárci pohlavních buněk.⁶³

4.5.2 Právní úprava náhradního mateřství

Náhradní mateřství Česká republika nemá právně regulováno, tudíž ho nepodporuje, ale ani nezakazuje. Dle druhého článku Listiny základních práv a svobod může každý konat, co není zákonem zakázáno.⁶⁴ § 169 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník upozorňuje pouze na tzv. *pronájem dělohy*, který je v České republice brán jako trestný čin. Jedná se o případ, kdy náhradní matka svoje dítě bere jako záměr navýšení zisku a po porodu ho svěří do péče někoho jiného. Na tuto skutečnost poukazuje i stanovisko biskupské konference, které v České republice platí od roku 2005: „*Žádná lidská bytost, a tedy ani zárodek se nesmí stát prostředkem pro dosažení prospěchu jiných.*“ V případě, kdy biologický pár matce hradí pouze náklady spojené s těhotenstvím (léky, oblečení, cestovné, ušlou mzdu atd.), o trestný čin se nejedná.⁶⁵

Dle výše zmíněného § 775 zákona o rodině v České republice platí, že je matka dítěte ta, která ho porodila, bez ohledu na uzavření jakékoliv smlouvy před narozením

---

⁶² KONEČNÁ, Hana. *Rodičem kdykoliv a jakkoliv?: průvodce asistovanou reprodukcí a náhradní rodinnou péčí*. Praha: Mladá fronta, 2017. Medical services. ISBN 978-80-204-4652-7. s. 110.

⁶³ MACH, Jan. *Medicína a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ABC. ISBN 80-7179-810-x. s. 150.

⁶⁴ PILKA, Ladislav, David RUMPÍK, Radovan PILKA, Marek KOUDELKA a Lukáš PRUDIL. Surogátní mateřství - literární názory a praxe. *Česká gynekologie*. 2009, **74**(2). ISSN 1210-7832;1805-4455. s. 144–147.

⁶⁵ NOVOTNY, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5167-2. s. 99–100.

dítě.⁶⁶ Přednosta etiky a humanitních věd 3. lékařské fakulty UK Marek Vácha upozorňuje na to, že dítě může mít více matek najednou. První matkou je matka biologická, od které má dítě geny. Matka gestační dítě donosí a následně porodí a poslední matka je matka sociální, a to je ta, která dítě vychovává. V přirozeném prostředí má jedna matka všechny tři funkce dohromady, ale například u náhradního mateřství může mít dítě všechny tři matky zároveň.⁶⁷

U náhradního mateřství probíhá soudní proces, při kterém je velmi důležité určení rodičovství a otcovství. Bez těchto dvou právních postupů dítě nelze přenechat do péče biologickému páru, ale zůstává v péči náhradní matky.

4.5.2.1 Určení rodičovství

Matkou dítěte je podle § 775 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku ta, která ho porodila, bez ohledu na to, kdo je dárkyní gamet. V případě náhradního mateřství je důležité před porodem určit otce dítěte, který má po porodu na dítě také nárok. V ČR náhradní matky už před porodem mohou určit ženu ze žadatelského páru jako osobu, která se o dítě může po narození starat. O dítě se pak žadatelský pár stará už v porodnici a náhradní matka je propuštěna domů. Jsou však porodnice, které si tento postup nepřejí a přímo vyžadují, aby se o dítě starala rodička. O náhradním mateřství nemusí žadatelský pár ani náhradní matka porodnici informovat, a tak mnohdy porodnici nemají tušení, že jsou součástí náhradního mateřství, protože se o dítě v porodnici náhradní matka stará a co se děje po odchodu, už neřeší. Je ale lepší tuto informaci sdělit, aby nedošlo k nepříjemným situacím, kdy se zdravotníci snaží vytvořit pouto mezi matkou a dítětem.⁶⁸

---

⁶⁶ ŘEZÁČOVÁ, Jitka. *Reprodukční medicína: současné možnosti v asistované reprodukci*. Praha: Mladá fronta, 2018. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4657-2. s. 656

⁶⁷ *Názory bez cenzury: Pronájem dělohy na inzerát* [online]. Praha: FTV Prima, 2019 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: https://prima.iprima.cz/zpravodajstvi/nazory-bez-cenzury-pronajem-delohy-na-inzerat?fbclid=IwAR1HnffR1M52gb5-i18hEcQ2_bdabxQNeG3GI0WFO9L83tYrTOpUf3CywRQ.

⁶⁸ KONEČNÁ, Hana, Karolína NOVÁKOVÁ, Lukáš PRUDIL, Ivana HONZOVÁ a Leona PRUDILOVÁ. Náhradní mateřství: stav v České republice a odpovědnost praktického lékaře. *Praktický lékař*. 2018, **98**(6). ISSN 0032-6739;1805-4544. s. 270–274.

4.5.2.2 Určení otcovství

České rodinné právo od nepaměti podporuje zásadu *mater semper certa est*, která určuje za matku dítěte ženu, která ho porodila. Náhradní mateřství není výjimkou. U určení otcovství lze dojít k zákonným domněnkám stanovenými v občanském zákoníku, podle nichž je určen otec dítěte.

V prvním případě občanský zákoník v České republice určuje automaticky za otce dítěte manžela těhotné ženy, jestliže je vdaná.⁶⁹ Jestliže vdaná není, za otce se považuje muž, který je po jejich společném souhlasu uveden na matričním úřadě či soudu. Toto tvrzení lze provést už před narozením dítěte a u procesu náhradního mateřství je to velmi důležitý krok, aby mohlo dojít k pozdějšímu osvojení. Při podstoupení umělého oplodnění je otcem dítěte ten muž, který s umělým oplodněním souhlasil. Jedná se o vyvratitelné domněnky, které lze ve stanovených lhůtách vyvrátit a stanovit za otce jinou osobu.⁷⁰

Muž může své otcovství popřít do šesti měsíců od zjištění pochybných událostí, že není on otcem dítěte. Popření se provádí před soudem a je možné pouze od narození do šestého věku dítěte.⁷¹

4.5.2.3 Osvojení

U náhradního mateřství je obvykle všechno předem domluveno a proces osvojení nebývá problémovou částí, jestliže proběhne úspěšně porod. Je-li to možné, už u porodu je žadatelský pár, který se o dítě následně stará.

K osvojení je potřeba souhlas obou rodičů. Otec dítěte může tento souhlas podat hned po narození dítěte, ale náhradní matka může zažádat o osvojení až po šestinedělí. Po uplynutí této lhůty se na příslušném soudě podává předem připravený formulář, který musí soud schválit.⁷² Občanský zákoník dle § 804 povoluje osvojení mezi osobami

---

⁶⁹ *Náhradní mateřství v českém právu* [online]. pravni prostor.cz, 2019 [cit. 2020-02-29]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/nahradni-materstvi-v-ceskem-pravu>.

⁷⁰ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5167-2. s. 102–109.

⁷¹ HRBKOVÁ, Jana. *Společenské vědy pro techniky: ekonomie, právo, politologie*. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5588-5. s. 150.

⁷² *Náhradní mateřství v českém právu* [online]. pravni prostor.cz, 2019 [cit. 2020-02-29]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/nahradni-materstvi-v-ceskem-pravu>.

příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci. Toto je povoleno pouze v případě náhradního mateřství.⁷³

4.5.2.4 Surogátní dohoda

Biologický pár uzavírá s náhradní matkou před otěhotněním či porodem smlouvu. Tyto smlouvy zajišťuje biologický pár ve vybraných advokátních kancelářích. Smlouvou se náhradní matka zavazuje žadatelskému páru dítě donosit a porodit živé. Naopak žadatelský pár se zavazuje přijmout dítě bez ohledu na zdravotní stav.⁷⁴

Smlouvy obsahují náležitosti, kterými jsou stanovení lékařských prohlídek spolu s procesem asistované reprodukce, vyžadovaný průběh těhotenství, stanovenou komunikaci mezi párem a náhradní matkou a způsob předání dítěte. Dále smlouva obsahuje dodatky pro náhradní matku, kdy se v případě komplikací během těhotenství může rozhodnout ze zdravotních důvodů pro umělé přerušování těhotenství (interrupci) z důvodu zjištění handicapu dítěte. V České republice jsou tyto dohody **nevymahatelné**, proto je málo advokátů, kteří tuto formu mateřství podporují a uzavírají surrogátní smlouvy. V trestním zákoníku, č. 40/2009 Sb. v §169 je vyobrazen trest za porušení práv ohledně NM: „(1) *Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný obdobný účel, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti*“. Specializovaní advokáti, kteří náhradní mateřství podporují se obrací na čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, který zní „*každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá*“. Kvůli nevymahatelnosti je hlavním cílem advokátů či zdravotníků upozornit na možné komplikace.⁷⁵ Při malém množství informací dochází k případům, kdy je náhradní matka špatně informována a biologický pár ji záměrně nepodává podrobné informace.⁷⁶

---

⁷³ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5167-2. s. 102.

⁷⁴ *Smlouva o náhradním mateřství* [online]. pravni prostor.cz, 2019 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/smlouva-o-nahradnim-materstvi>

⁷⁵ ŘEZÁČOVÁ, Jitka. *Reprodukční medicína: současné možnosti v asistované reprodukci*. Praha: Mladá fronta, 2018. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4657-2. s. 25.

⁷⁶ KONEČNÁ, Hana. *Rodičem kdykoliv a jakkoliv?: průvodce asistovanou reprodukcí a náhradní rodinnou péčí*. Praha: Mladá fronta, 2017. Medical services. ISBN 978-80-204-4652-7. s. 149.

Finanční kompenzace se ve smlouvě neuvádí, jelikož se jedná o společenskou úmluvu, která je bezúplatná. Pokud by finanční částka ve smlouvě uvedena byla, všichni zúčastnění se tak vystaví riziku trestního stíhání. Finanční položka, která ale ve smlouvě uvedena je, jsou náklady spojené s těhotenstvím (oblečení, léky, vitamíny, ušlá mzda atd.). V tomto bodě se mohou pár s náhradní matkou domluvit na výši nákladů až 500 000 Kč, což odpovídá celkové finanční odměně za náhradní mateřství.

Jestliže by došlo k potratu či ohrožení potomka kvůli náhradní matce, je těžko říct, jestli by musela finanční kompenzaci vyplatit zpět. V České republice pravděpodobně nedošlo k této situaci, takže nelze uvést, jak by se české soudnictví zachovalo.⁷⁷

4.6 Problémy náhradního mateřství

Celkový proces náhradního mateřství s ostatními právními situacemi je velmi složitý. Je to postup zahrnující dohromady asistovanou reprodukci, v případě potřeby darování gamet i uznání otcovství. Nastává riziko v situaci, kdy by se biologický otec nepřihlásil jako otec dítěte nebo naopak ho jako otce neuzná náhradní matka. Každý tento úkon je složitý sám o sobě a v kombinaci všech úkonů dohromady se jedná o velmi psychicky náročný proces.

Centra, která v ČR náhradní mateřství poskytují, uvedla jako nejčastější problém nefunkční či chybějící dělohu ženy. Zlínská IVF klinika provedla k roku 2018 už 130 NM pouze pro heterosexuální páry, u kterých byla zjištěna tato medicínská příčina. Páry však navštěvují centra a požadují náhradní mateřství i ze svých osobních důvodů, např. kvůli náročnému zaměstnání žena nemá čas na těhotenství a je pro ni pohodlnější, když jí dítě odnese jiná žena. Náhradní mateřství v ČR poptávají na klinikách i homosexuální páry či osamělí jedinci. U těchto případů je zakázáno v České republice provést náhradní mateřství.⁷⁸

Náhradní mateřství s sebou nese spoustu dalších rizik, mezi která spadá v první řadě smrt náhradní matky či biologického páru. Velkým rizikem je ponechání dítěte náhradní matkou, na které má dle českého práva nárok. Biologický pár v tomto případě

---

⁷⁷ *Smlouva o náhradním mateřství* [online]. pravni prostor.cz, 2019 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/smlouva-o-nahradnim-materstvi>.

⁷⁸ KONEČNÁ, Hana, Karolína NOVÁKOVÁ, Lukáš PRUDIL, Ivana HONZOVÁ a Leona PRUDILOVÁ. Náhradní mateřství: stav v České republice a odpovědnost praktického lékaře. *Praktický lékař*. 2018, **98**(6), ISSN 0032-6739;1805-4544. s. 270–274.

přijde o dítě a zároveň musí platit pravidelně výživné na dítě. Další riziko nastává v situaci, kdy je u dítěte objevena mentální či fyzická porucha. Tyto poruchy je většinou možno zjistit v časném stadiu těhotenství a náhradní matky mají nárok podstoupit potrat. Mnohdy ale dochází k situacím, že se porod zkomplikuje a dítě se narodí postižené. Dítě nesplňuje požadavky biologického páru, a tak zůstane samo.⁷⁹

Z důvodu nedostatečné právní ochrany a nešťastného konce malého chlapce zveřejnila Markéta Pektorová, lékařka z uherskohradištské nemocnice, první děsivý příběh o náhradním mateřství z roku 2015. Jejím cílem bylo vzbudit pozornost ohledně NM, které je zmíněno v občanském zákoníku minimálně. Tento případ je vůbec první v České republice i přes to, že se tímto způsobem narodí několik desítek dětí. Biologický pár z jižních Čech z důvodu absence dělohy ženy nemohl počít přirozeně. Rozhodli se pro náhradní mateřství a vybrali si lehce mentálně retardovanou ženu z Uherského Hradiště. Zlínská klinika nejprve nechtěla kvůli zdravotnímu stavu náhradní matky NM provést, jelikož trpěla i epileptickými záchvaty, ale nakonec náhradní mateřství povolila. Provedlo se umělé oplodnění a náhradní matka otěhotněla. Žena ale odmítla všechny genetické testy, kde se odhaluje případné postižení dítěte. Zesílily se jí i záchvaty epilepsie a lékaři jí předepsali větší dávku léků, které mohou mít vliv na vývoj plodu. Ve 23. týdnu těhotenství se zjistilo, že dítě má vrozenou vadu nohou i páteře. Byl doporučen potrat, ale na ten se náhradní matka nedostavila. Biologičtí rodiče v tomto momentě o dítě přestali bojovat. V následujícím 24. týdnu už potrat nelze provést, tudíž dítě žena donosila a porodila. Narodil se postižený chlapec trpící epileptickými záchvaty, který strávil měsíc na dětské klinice, kde podstoupil operaci páteře a rovnání nožiček pomocí sádry. Následně byl převezen do ústavu a je pod nepřetržitou odbornou péčí.⁸⁰

Na problematiku náhradního mateřství upozornil také první dokument o náhradním mateřství v České republice od režisérky Evy Tomanové s názvem *Duši neprodám*. Tento dokument přibližuje život tří náhradních matek, které podstoupily celkový proces NM.⁸¹ V dokumentu je upozorněno na problémy, které mohou v průběhu nastat. Jednu

---

⁷⁹ ŘEBÍKOVÁ, Barbora. Surogátní mateřství - dělohy k pronájmu. *Vita nostra revue*. 2019, **29**(1). ISSN 121-5083. s. 11–12.

⁸⁰ *Handicapované dítě od náhradní matky nikdo nechtěl, skončilo v ústavu* [online]. Praha: novinky.cz, 2015 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/handicapovane-dite-od-nahradni-matky-nikdo-nechtel-skoncilo-v-ustavu-319367>.

⁸¹ ZÍDKOVÁ, Lucie. Matky z půjčovny. *Lidové noviny*. 2016, **29**(46). ISSN 0862-5921. s. 20–25.

z vybraných náhradních matek oslovil nezpůsobilý žadatelský pár. Dostala se tak do situace, kdy byla biologická matka po pěti měsících po předání dítěte převezena do psychiatrické léčebny. Dítě se vrátilo k náhradní matce, která se o něj musela starat. Po návratu z léčebny se žadatelský pár rozvedl a muž začal bojovat o svěřeni dítěte výhradně do své péče. Náhradní matka svého rozhodnutí stát se náhradní matkou začala litovat, ale zároveň nechtěla přenechat dítě do nestabilní rodiny. Proto mezi ní a žadatelským párem začal soudní spor, který následně náhradní matka vyhrála a dítě bylo svěřeno jen do její péče.

Další náhradní matka podstoupila v době točení dokumentu už třetí surogátní mateřství. Všechna proběhla bez komplikací a s dětmi i žadatelskými páry se vídá i nadále po předání miminka. V dokumentu uvedla, že si za peníze, které dostala za náhradní mateřství, provede plastiku postavy.

Poslední náhradní matka, která se v dokumentu o svůj příběh podělila, podstoupila dvě náhradní mateřství. Při prvním potratila a u druhého mělo dítě podezření na Downův syndrom. Dítě se nakonec narodilo zdravé, ale i tak uvedla, že už znovu proces nepodstoupila. V dokumentu je i vidět, že její partner ji nepodporuje a s náhradním mateřstvím nesouhlasí. Náhradní matka v dokumentu uvedla, že dostala finanční kompenzaci ve výši 300 000 Kč, kterou jí žadatelský pár vyplácel postupně.

4.7 Náhradní mateřství v zahraničí

Ve světě je na náhradní mateřství rozdílný názor. Některé země surogátní mateřství zcela zakazují, další povolují a třetí skupina je ta, která tuto formu mateřství nemá nijak zákonem ošetřenou. Do této kategorie spadá Česká republika.⁸² V případě, kdy není náhradní mateřství nijak zákonem upraveno, je důležité zjistit si všechny právní předpisy dané země a podle toho se pečlivě rozhodnout, kde bude náhradní mateřství probíhat, aby nedocházelo k nezákonnému obchodování s dětmi. K problému dochází při registraci novorozence, která spadá pod Úmluvu o právech dítěte z roku 1989. Skrze to, že má každý stát náhradní mateřství jinak právně regulováno, nelze dítě vydat ze zahraničí bez náležitých opatření a naopak. Například jestliže čeští občané podstoupí proces

---

⁸² KUKLA, Lubomír. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-3874-1. s. 393.

náhradního mateřství ve státě, který NM zcela podporuje, při návratu může ČR dítě odmítnout registrovat.⁸³

Země stanovená pevnými zákony ohledně náhradního mateřství jsou Spojené státy americké. Jsou centrem náhradního mateřství a v případě zájmu využití mezinárodního náhradního mateřství je USA nejlepší volbou. V mezinárodním náhradním mateřství musí být dodržovány standardy, protože několik zemí nepovoluje náhradní mateřství pro cizince, a proto je potřeba, aby měl žadatelský pár ve vybrané zemi příbuzné, skrze které se provede altruistické mateřství.⁸⁴ V zahraničí, kde je surogátní mateřství legalizováno, jsou vedeny seznamy o dárkyních vajíček, ale i o náhradních matkách. Proto se i v České republice vyskytují jak heterosexuální nebo homosexuální páry, které tuto formu mateřství využívají raději v zahraničí, kde jsou s ní spojena i všechna právní ošetření.⁸⁵

Celkové téma ohledně mateřství pro homosexuální páry není dořešeno. Hodně dětí homosexuálních párů ale není počato díky náhradnímu mateřství. Podle socioložky Petry Kutálkové se jedná spíše o dohody mezi lesbickými a gay páry, které si vzájemně vypomůžou. Lesbické páry však nemají potřebu tuto formu mateřství vyhledávat, jelikož jim stačí dárce spermatu a mohou si odnosit a porodit dítě samy. Gay páry proto tvoří ve světě menšinu, která využívá surogátního mateřství. Je však mnoho zemí, které jim to zakazují (Indie, Thajsko nebo Ukrajina).⁸⁶

Státy, které tuto formu mateřství v Evropě zcela zakazují bez výjimky, jsou například Rakousko, Bulharsko, Chorvatsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Bulharsko, Itálie, Lucembursko, Norsko, Polsko, Rumunsko, Španělsko, Švédsko a Švýcarsko.⁸⁷

Gruzie, Řecko, Izrael a Ukrajina povolují náhradní mateřství pouze heterosexuálním párům. Stejně tak schvaluje surogátní mateřství pouze manželským párům

---

⁸³ KONEČNÁ, Hana. *Rodičem kdykoliv a jakkoliv?: průvodce asistovanou reprodukcí a náhradní rodinnou péčí*. Praha: Mladá fronta, 2017. Medical services. ISBN 978-80-204-4652-7. s. 151.

⁸⁴ *Intended parents* [online]. United States: surrogate.com [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: <https://surrogate.com/intended-parents/surrogacy-laws-and-legal-information/what-are-the-international-surrogacy-laws-by-country/>.

⁸⁵ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5167-2. s. 40.

⁸⁶ HORŇÁČEK, Jakub. Reprodukce jako práce: náhradní mateřství mezi výdělkem a darem. A2. 2016, **12**(13). ISSN 18036635. s. 18–19.

⁸⁷ *Where in Europe is surrogacy legal?* [online]. euronews.com, 2018 [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2018/09/13/where-in-europe-is-surrogacy-legal>.

Izrael s nutným souhlasem od ministerstva zdravotnictví.⁸⁸ V Řecku je ještě podmínkou dodržení potvrzeného souhlasu od náhradní matky i biologického páru schválené soudem bez finanční kompenzace. Podle Law 4272/2014 a New Code of Conduct ART stačí, aby měl k provedení náhradního mateřství žadatelský pár na území Řecka dočasný pobyt. Náhradní matka musí pouze splňovat doporučený věk (25-45 let) a mít minimálně jedno vlastní dítě. Velká Británie povoluje proces náhradního mateřství všem občanům státu bez mimořádných požadavků.⁸⁹

---

⁸⁸ *Where in Europe is surrogacy legal?* [online]. euronews.com, 2018 [cit. 2020-02-24]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2018/09/13/where-in-europe-is-surrogacy-legal>.

⁸⁹ KONEČNÁ, Hana, ANETA WITZANYOVÁ, IVANA HONZOVÁ, LUKÁŠ PRUDIL a LEONA PRUDILOVÁ. Kritéria pro výběr náhradní matky. *Česká gynekologie*. 2019, **84**(1). ISSN 1210-7832;1805-4455. s. 28–32.

5 Praktická část

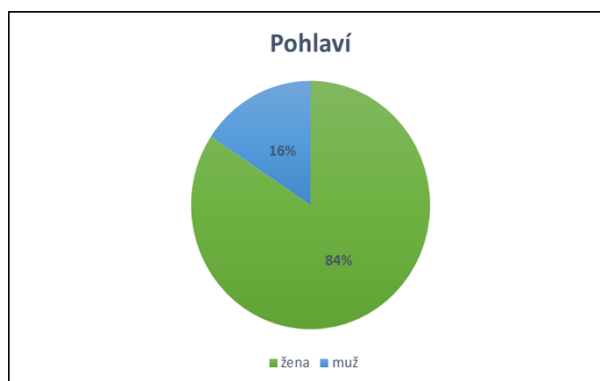
Praktická část této bakalářské práce se dělí na dotazníkové šetření a rozhovory s náhradními a biologickými matkami.

5.1 Dotazník

Dotazníkové šetření obsahuje celkem 20 otázek a je zaměřeno na názor a informovanost veřejnosti ohledně náhradního mateřství. Dotazník se skládá z uzavřených a polouzavřených otázek.

Vyplňování dotazníku probíhalo od 4. 1. 2020 do 5. 2. 2020 na internetové stránce survio.com. Dotazník byl zveřejněn na facebookových stránkách, kde si ho mezi sebou uživatelé šířili dál pomocí sdílení. První čtyři otázky byly zaměřeny na osobní informace respondentů, kdy se celkem dotazování zúčastnilo 191 respondentů, z toho 161 žen a 30 mužů.

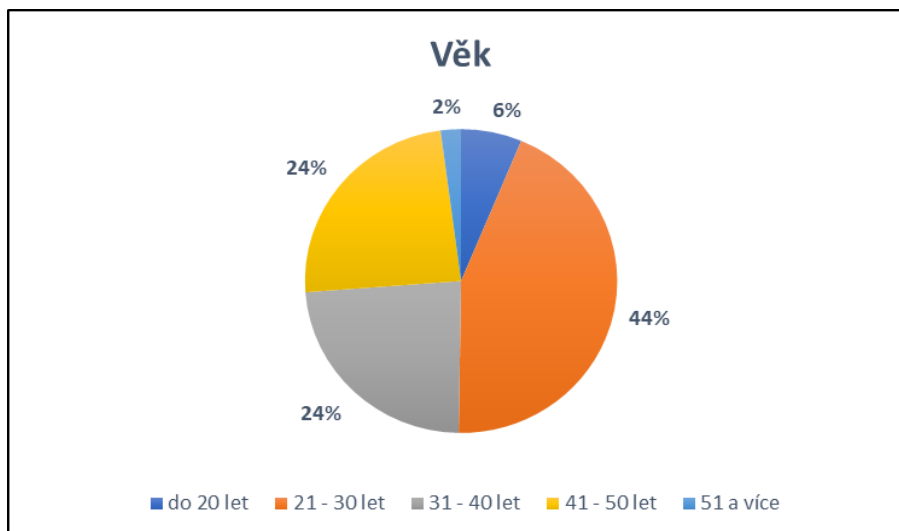
Graf č. 1 – Pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování

Respondenti měli na výběr ze všech věkových kategorií počínaje od méně než 20 let po 51 a více. Největší zastoupení s celkem 84 respondenty odpovědělo ve věkové kategorii 21–30 let. Ve věkové kategorii 41–50 let bylo celkem 46 respondentů, následovala kategorie 31–40 let s celkovým počtem 45 dotazovaných. Do 20 let odpovědělo 12 respondentů a nad 51 let pouze 4 respondenti.

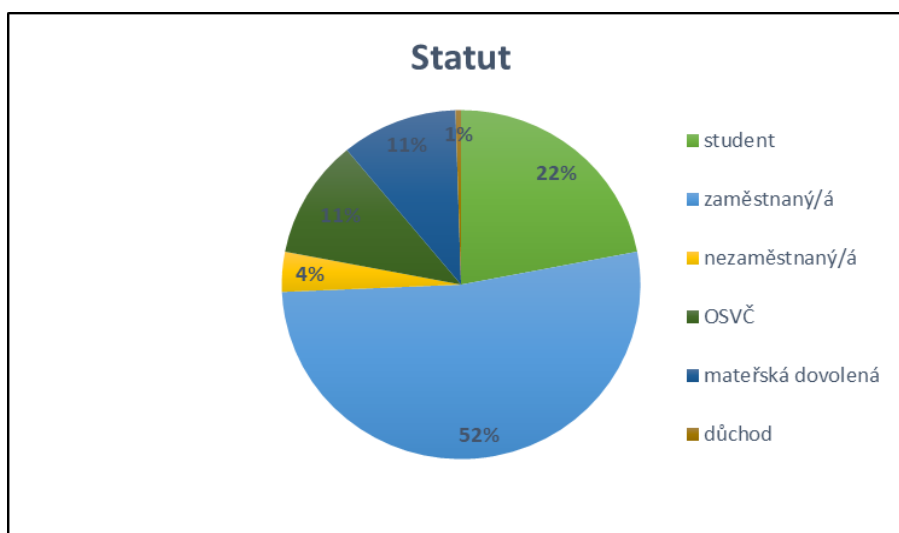
Graf č. 2 – Věk

Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku ohledně statutu odpovědělo nejvíce zaměstnaných lidí s celkovým počtem 100 respondentů a nejméně odpověděl pouze jeden respondent v důchodu. Další nepočtenější skupinou jsou studenti ve výsledku 42 dotazovaných. Osob samostatně výdělečných odpovědělo 21 a 20 matek na mateřské dovolené. Zbýlých 7 dotazovaných je nezaměstnaných.

Graf č. 3 – Statut

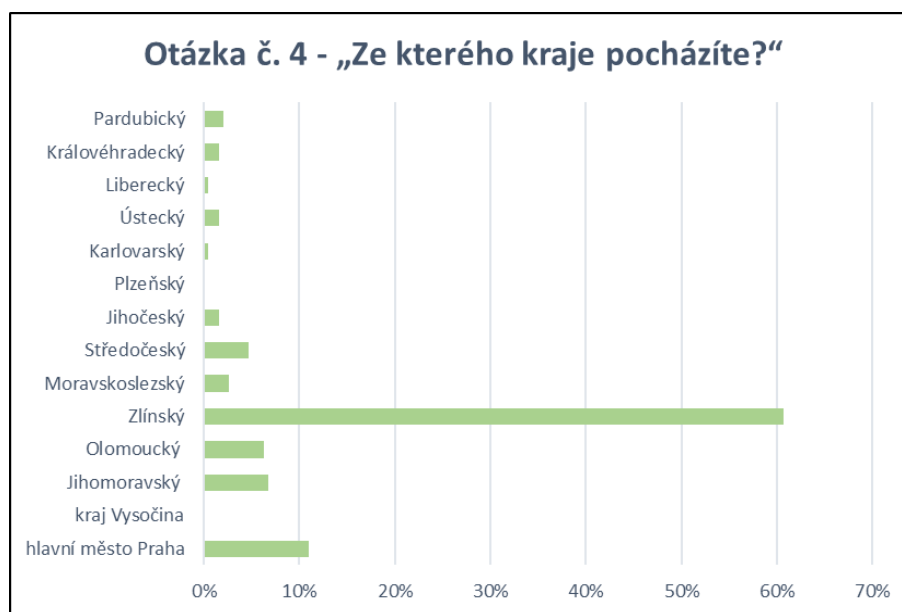

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední osobní otázka je zaměřena na to, z jakého kraje respondenti pochází. Nejvíce dotazovaných v celkovém počtu 116 odpovědělo Zlínský kraj. Následuje

21 respondentů, kteří pocházejí z hlavního města Prahy, 13 respondentů z Jihomoravského kraje a 12 z Olomouckého. Dále 9 dotazovaných ze Středočeského kraje, 5 z Moravskoslezského a 4 z Pardubického. Jihočeský, Ústecký a Královéhradecký kraj obsadily po 3 respondentech a Karlovarský s Libereckým krajem po jednom. Pouze z Plzeňského kraje a kraje Vysočina neodpověděl žádný respondent.

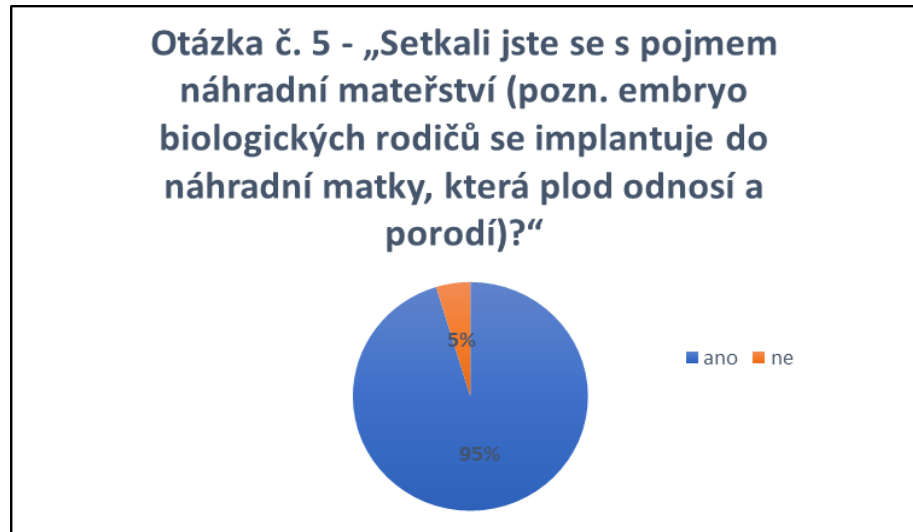
Graf č. 4 – Kraje, ve kterých respondenti žijí

Zdroj: vlastní zpracování

Další otázky jsou zaměřené pouze na tematiku náhradního mateřství. Pátá otázka zjišťuje, zda se veřejnost setkala s pojmem náhradní mateřství. U otázky je stručně vysvětleno, co pojem náhradní mateřství znamená. Téměř všichni dotazovaní, přesněji 182 respondentů, odpověděli, že se s pojmem náhradní mateřství již setkali. Pouze 9 respondentů odpovědělo, že tento pojem neznají.

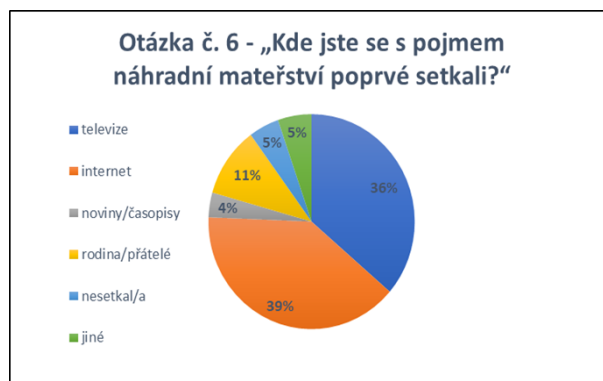
Graf č. 5 – Náhradní mateřství

Zdroj: vlastní zpracování

Šestá otázka navazuje na předchozí a zjišťuje, kde se respondenti s pojmem náhradní mateřství poprvé setkali. Nejvíce dotazovaných v počtu 76 se o náhradním mateřství dozvěděli na internetu. 69 respondentů odpovědělo, že se o pojmu dozvěděli z televize, 20 od rodiny nebo přátel, 7 respondentů se o něm dočetlo v novinách či časopise a 9 se s pojmem nikdy nesešlo. Pomocí polouzavřené otázky do kolonky „jiné“ odpovědělo 10 respondentů. Tito dotazovaní se s pojmem setkali 5× ve škole, 3× v zaměstnání (jedna respondentka uvedla, že je porodní asistentka) a ve dvou případech si nevzpomínají, kde se s pojmem náhradní mateřství poprvé setkali.

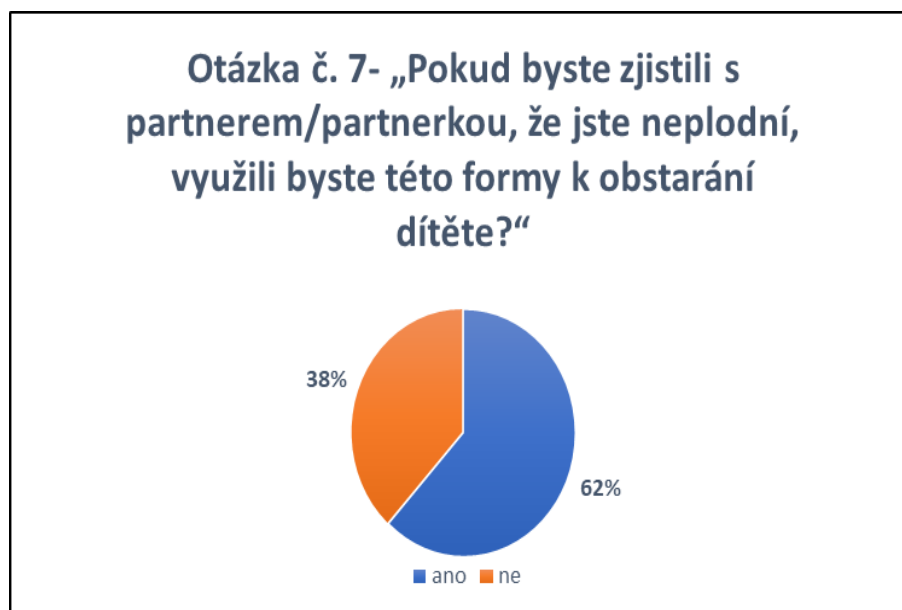
Graf č. 6 – Pojem náhradní mateřství

Zdroj: vlastní zpracování

Sedmá otázka zjišťuje, zdali by po zjištění neplodnosti pár využil náhradní mateřství, čili nechat si dítě odnosit a porodit náhradní matkou. 118 respondentů odpovědělo, že by této formy mateřství využili, a 73 respondentů odpovědělo, že by této formy nevyužili.

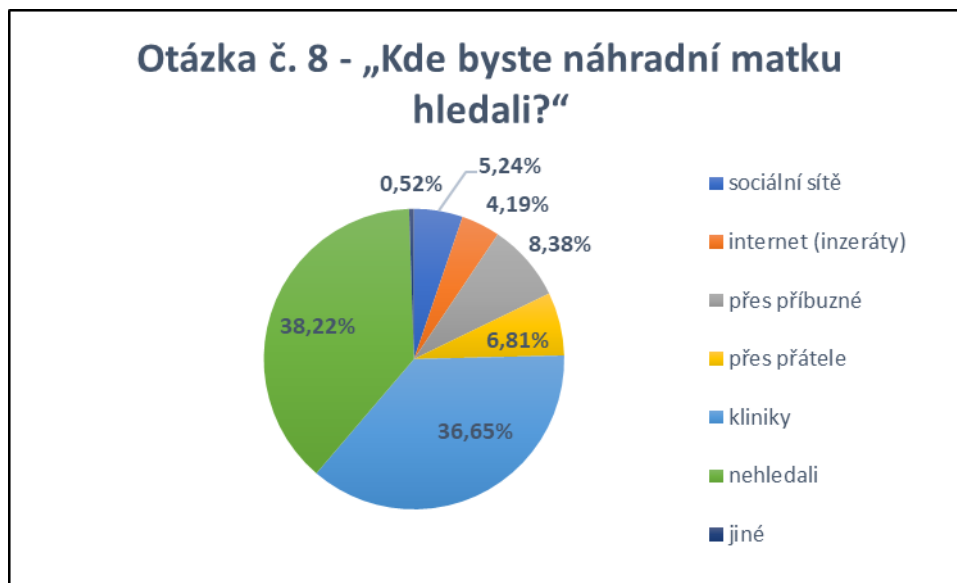
Graf č. 7 – Respondenti v pozici neplodného páru

Zdroj: vlastní zpracování

V osmé otázce dotazník zjišťuje, kde by případně pár náhradní matku hledal. 73 dotazovaných nemá zájem o náhradní mateřství. 70 respondentů by se obrátilo s hledáním na kliniky, 16 respondentů by oslovilo své příbuzné a 13 přátele. 10 lidí by využilo sociální sítě a 8 by se snažilo najít náhradní matku přes internet pomocí inzerátů. V polouzavřené otázce „jiné“ se vyskytla odpověď: „Sama bych si náhradní matku nehledala, ale např. v rodině bych byla ochotná sama takto pomoci.“

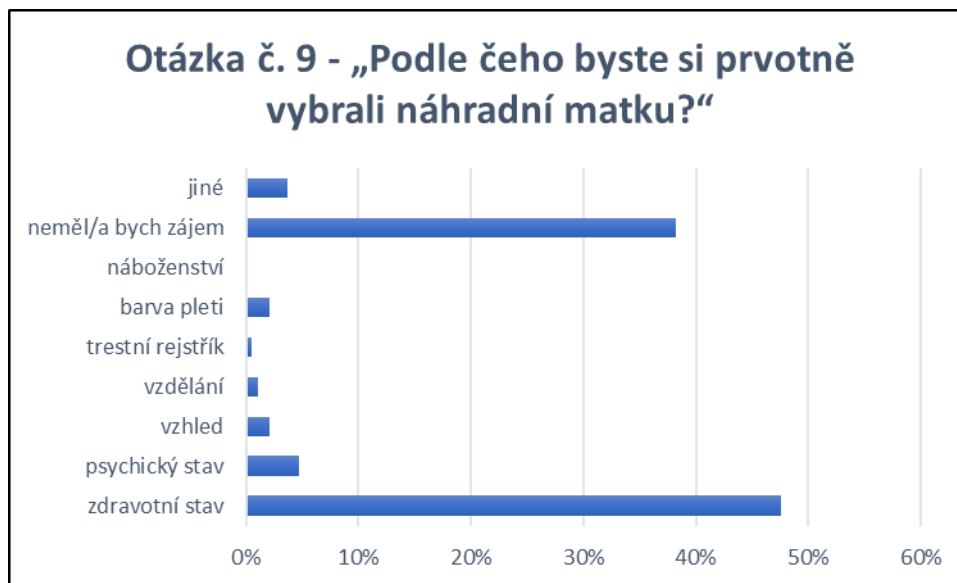
Graf č. 8 – Vyhledávání náhradní matky

Zdroj: vlastní zpracování

Devátá otázka je zaměřena na výběr náhradní matky. Ve velké většině, což je celkový počet 91, se dotazovaní shodli na tom, že je pro ně prvotně nejdůležitější zdravotní stav matky. 73 respondentů opět odpovědělo, že by nemělo zájem vyhledávat náhradní matku. 9 respondentům záleží na psychickém stavu matky, po čtyřech respondentech na vzhledu nebo barvě pleti, ve 2 případech na vzdělání a v jednom na čistém trestním rejstříku. Náboženství neuvedl žádný dotazovaný. Ve zbylých sedmi dotazovaných se v polouzavřené otázce „jiné“ shodli na tom, že nelze určit jen jeden faktor, ale více rysů dohromady. Důležitou uvedli také důvěru mezi biologickými rodiči a náhradní matkou.

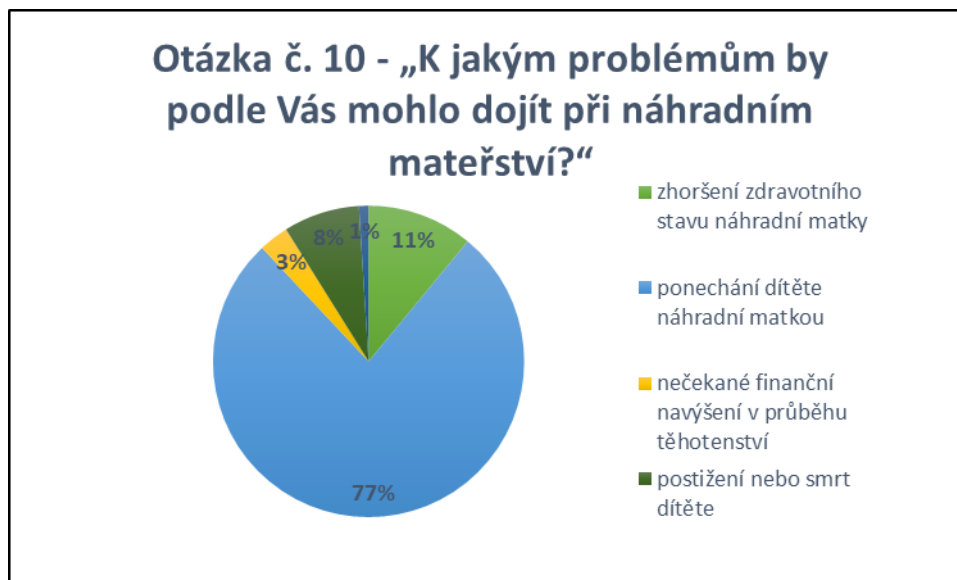
Graf č. 9 – Požadavky na náhradní matku

Zdroj: vlastní zpracování

Desátá otázka je cílena na problémy spojené s náhradním mateřstvím. 147 respondentů považuje za největší riziko ponechání si dítěte náhradní matkou. 21 dotazovaných by se obávalo zhoršení zdravotního stavu u náhradní matky a 15 respondentů uvedlo smrt nebo postižení dítěte. V šesti případech je vybráno nečekané navýšení finanční částky v průběhu těhotenství a dva respondenti uvedli v polouzavřené otázce „jiné“, že může dojít ke všemu výše zmíněnému.

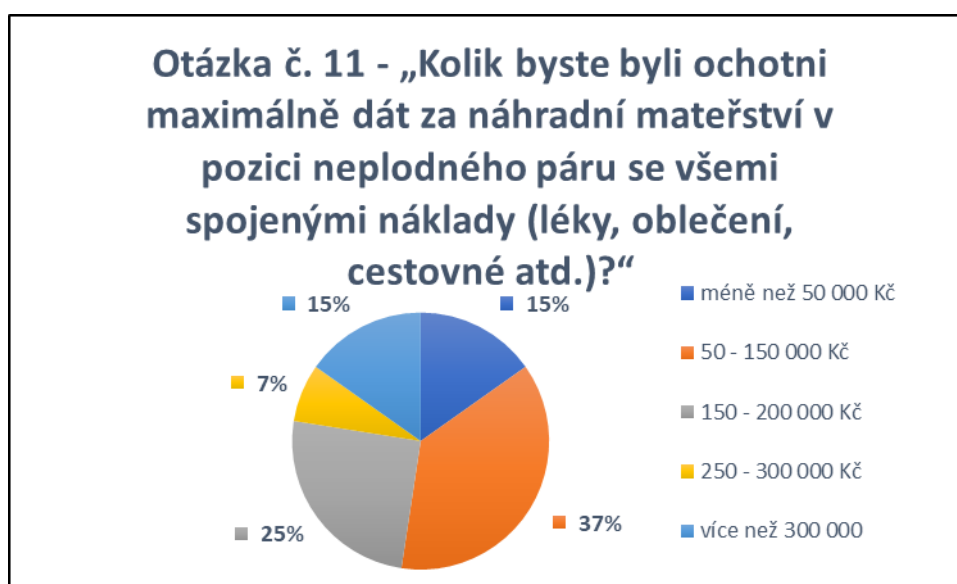
Graf č. 10 – Problémy náhradního mateřství

Zdroj: vlastní zpracování

Jedenáctá otázka se zaměřuje na financování náhradního mateřství. Nejvíce respondentů v počtu 71 uvedlo, že by za náhradní mateřství bylo ochotno zaplatit v rozmezí 50 000–150 000 Kč. 48 respondentů se shodlo na částce od 150 000 do 200 000 Kč. 29 dotazovaných odpovědělo, že by přistoupilo na částku menší než 50 000 Kč, ale dalších 29 respondentů také uvedlo, že by za náhradní mateřství bylo ochotno dát více než 300 000 Kč. Zbýlých 14 respondentů odpovědělo rozmezí od 250 000 do 300 000 Kč.

Graf č. 11 – Maximální částka za náhradní mateřství v Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Dvanáctá otázka se zabývá využitím NM. Zjišťuje, zdali by dotazovaní podstoupili raději proces náhradního mateřství v České republice nebo v zahraničí. 142 respondentů zvolilo Českou republiku a 49 respondentů zahraničí.

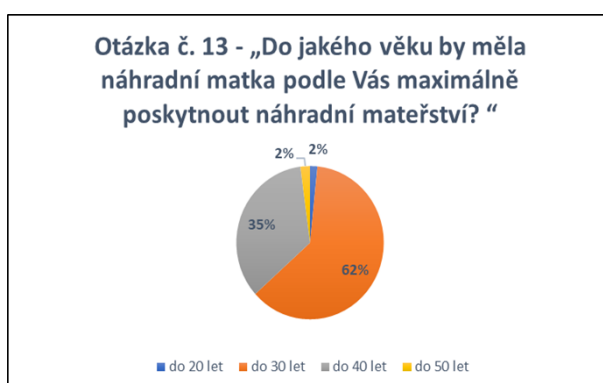
Graf č. 12 – Využití náhradního mateřství

Zdroj: vlastní zpracování

Ve třinácté otázce dotazník zjišťuje názor na vhodný věk náhradní matky. 118 dotazovaných se shodlo na tom, že náhradní matka by měla mít maximálně 30 let. 66 respondentů odpovědělo maximální věk 40 let. 4 respondenti se shodli na 50 letech a 3 respondenti uvedli, že ideální věk náhradní matky je do 20 let.

Graf č. 13 – Maximální věk náhradní matky

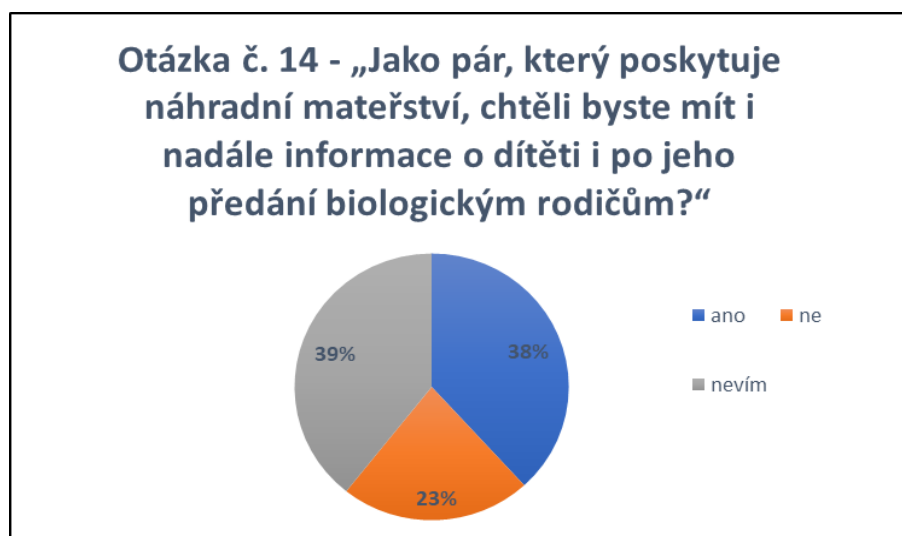

Zdroj: vlastní zpracování

Pro většinu náhradních matek znamená náhradní mateřství pouze odnést dítě, předat ho biologickým rodičům, vzdát se rodičovských práv a tím pro ni končí celý proces. Je mnoho náhradních matek, které mají zájem vidat odnošené dítě i nadále

a chtějí mít dostatečné informace o jeho životě i po celkovém procesu surrogátního mateřství. Čtrnáctá otázka dotazníkového šetření zjišťuje, jestli by náhradní matka, případně se svým partnerem, měli zájem o informace o dítěti i po předání biologickým rodičům. 75 respondentů odpovědělo „NEVÍM“, 73 respondentů by mělo zájem o informace o dítěti i nadále a zbylých 43 respondentů by do budoucna o dítěti nechtělo vědět.

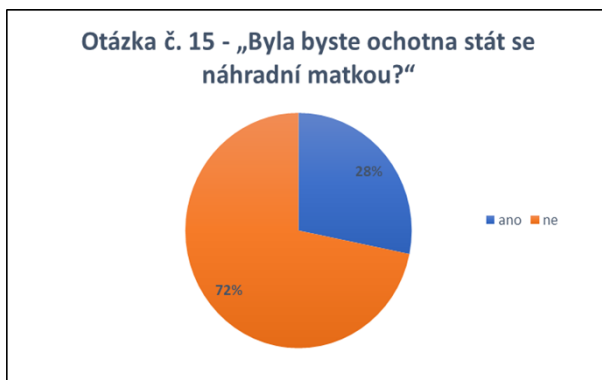
Graf č. 14 – Informovanost po předání dítěte biologickým rodičům

Zdroj: vlastní zpracování

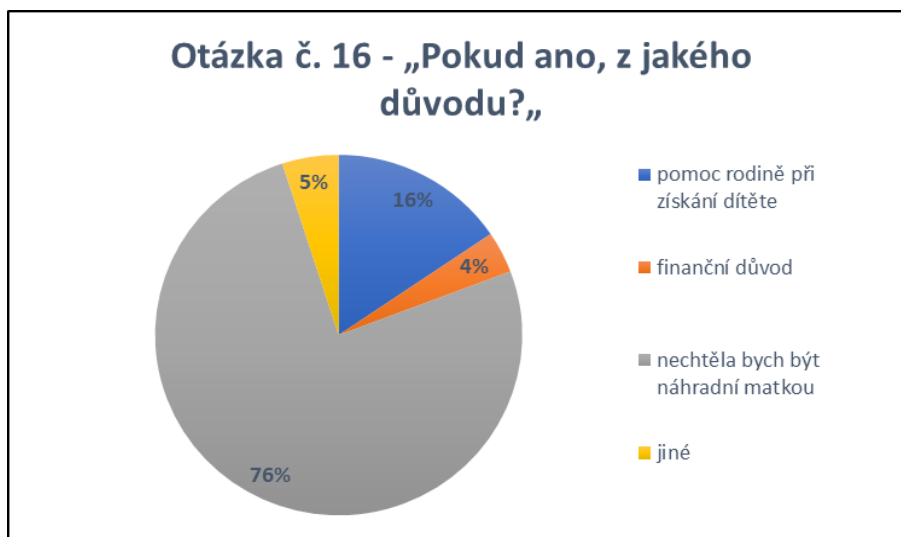
Otázky č. 15., 16. a 17. jsou určeny pouze pro ženy. Zásadní patnáctá otázka zjišťuje, zda by byly ženy ochotny stát se náhradní matkou. 39 respondentek odpovědělo, že by tuto metodu mateřství podstoupily, ale 122 respondentek by tuto metodu mateřství podstoupit nechtělo. 25 žen by tuto metodu podstoupilo kvůli pomoci jiné rodině, 6 by to udělalo kvůli finančním důvodům a zbylých 8 v polouzavřené otázce uvedlo, že by byly schopny poskytnout náhradní mateřství jen své rodině.

Graf č. 15– Respondentky a náhradní mateřství

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 16 – Respondentky v roli náhradní matky

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední otázka, směřovaná pouze na ženy, se týká poskytování náhradního mateřství. Opět odpovědělo 122 respondentek, že o tuto formu náhradního mateřství nemají zájem. 20 respondentek by náhradní mateřství podstoupily kvůli svým příbuzným, 10 kvůli přátelům a dalších 9 pro neznámé lidi.

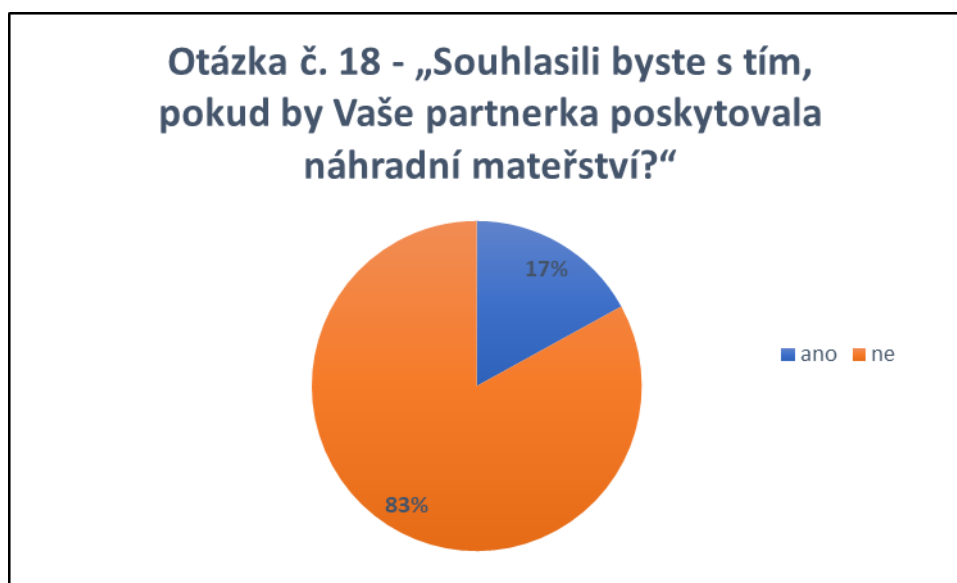
Graf č. 17 – Rozhodnutí respondentek ohledně poskytování NM

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka č. 18 je směřována pouze na muže a zjišťuje, zda by jako partneři náhradní matky s tímto procesem souhlasili. 25 mužů si nepřije za partnerku náhradní matku a zbylých 5 mužů s tím problémem nemá.

Graf č. 18 – Respondenti jako potencionální partneři náhradní matky

Zdroj: vlastní zpracování

Devatenáctá otázka se zaměřuje na právní legislativu. V České republice není náhradní mateřství nijak upraveno a dotazníkové šetření zjišťuje, zda si lidé přejí tuto formu mateřství uzákonit. 142 chce, aby se náhradní mateřství uzákonilo, 19 respondentů je proti právní úpravě a 30 respondentů toto téma nezajímá.

Graf č. 19 – Právní úprava spojena s NM

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední otázka v dotazníku je směřována na etické hledisko náhradního mateřství. 129 respondentů považuje náhradní mateřství za správné, ale 62 respondentům náhradní mateřství z etického hlediska nevyhovuje.

Graf č. 20 – Náhradní mateřství z pohledu etiky

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Rozhovory s náhradními matkami

Získávání respondentek nebylo jednoduché. Jedná se o citlivé téma, které nechtějí náhradní matky sdílet s cizím člověkem i proto, že se nejedná o zcela legální věc. Inzerátů ohledně náhradního mateřství je na internetu nespočet. Náhradní matky v nich udávají svá telefonní čísla i e-mailové adresy v případě zájmu žadatelského páru. Z 11 oslovených náhradních matek e-mailem odpověděly pouze 2. Z toho jedna souhlasila s rozhovorem, ale u další respondentky již komunikace neproběhla.

5.2.1 Náhradní mateřství na sociální síti

Díky sociální síti Facebook existuje skupina se 746 členy, která nese název *Šance pro ženy bez dětí – Náhradní mateřství*. O přijetí do této skupiny je nutné zažádat, kde následnou žádost potvrdí správci stránky. Je velmi důležité brát ohled na choulostivost stránky. Objevují se zde inzeráty od náhradních matek, ale i od žen, které nemohou ze zdravotních důvodů mít své vlastní dítě. Ženy uvádí, z jaké oblasti České republiky pocházejí, z důvodu jednoduššího procesu. Uvádí také svůj osobní stav a počet dětí. Ve skupině se často objevují i dotazy ohledně celého procesu náhradního mateřství, kde ženy prosí o radu (např. která klinika je v ČR nejlepší, zda musí být náhradní matka vdaná apod.). Další skupina s názvem *Náhradní mateřství, Přímá adopce – informace, zkušenosti – pomáhejme si* poskytuje informace 368 členům. Funguje na obdobné myšlence jako již zmíněná druhá skupina.

Na Facebooku existují další dvě stránky, které o náhradním mateřství informují. První s 199 členy *Náhradní mateřství – otázky, odpovědi* informuje veřejnost o náhradním mateřství. Na stránce lze najít videa poskytnuté ředitelkou kliniky Repromeda v Brně, také příběh ženy, která nemůže mít své vlastní dítě a rozhodla se pro náhradní mateřství, a nebo nabídky s pomocí ohledně surogátního mateřství. Další stránka *CHCI být náhradní matkou/HLEDÁM náhradní matku* s 618 členy pomáhá ženám stát se náhradní matkou či naopak biologickým párům s výběrem náhradní matky. V jednom příspěvku dokonce uvádí, že všechny případy, kterým tato stránka pomohla, dopadly úspěšným těhotenstvím. Tato stránka bohužel neměla zájem spolupracovat.

Díky výše uvedeným facebookovým skupinám bylo osloveno pomocí soukromých zpráv dalších 35 respondentek. 17 z nich na zprávu, která informovala o zájmu zjistit data

o náhradním mateřství, vůbec nereagovalo. Ve zprávě bylo uvedeno, za jakým účelem se informace použijí a ujistěna anonymita respondentů. Ženy i tak neodpověděly. Naopak 18 respondentek odpovědělo velmi přívětivě. 2 ženy odpověděly, že rády pomohou, ale na další komunikaci už nereagovaly. Pouze jedna paní odpověděla, že nemůže pomoci. Dalšími z respondentů byl i vybraný pár, který prošel náhradním mateřstvím na Slovensku. Odpověděli se zájmem pomoci srovnat náhradní mateřství v České republice a na Slovensku, ale po další zprávě už další konverzace rozvinuta nebyla. Paní Monika, která uvedla, že je už potřetí náhradní matkou, svou konverzaci taky ukončila jednou zprávou, stejně tak jako paní Magda, která pouze uvedla, že poskytla jednu náhradní mateřství pro svoji kamarádku. Naopak biologická matka Petra trpí vrozenou vývojovou vadou, která se projevuje absencí dělohy a trpí jí pouze 1 žena z 5000. Z tohoto důvodu se rozhodla pro náhradní mateřství. Petra do zpráv sdělila, že velmi ráda pomůže, ale z časových důvodů neměla možnost se o svůj příběh podělit.

5.2.2 Neřízené rozhovory

Další respondentky svůj příběh rozvedly pomocí neřízeného rozhovoru, ve kterém přiblížily svoji aktuální situaci. Respondentka Michaela je sedmadvacetiletá slečna původem z Prahy, která na stránkách nabízí náhradní mateřství. Do zprávy uvádí, že by ráda pomohla, ale prozatím neměla štěstí stát se náhradní matkou. Zmiňuje také, že je svobodná a má čtrnáct měsíců narozeného chlapečka.

Paní Alice naopak náhradní matku hledá. Alice se už dříve pokoušela o metodu asistované reprodukce IVF, ale bez úspěchu. Následně se rozhodla pro náhradní mateřství, ale prozatím neměla štěstí. Hlavním problémem, proč jí to stále nevyšlo, je ten, že náhradní matky, které vyhledala, nechtějí dítě předat do bezdětné rodiny. „*Dítě není věc, která se dá koupit!*“ uvedla Alice jako další problém a zmínila, že se setkala s kompenzací půl milionu korun, kterou náhradní matky poptávaly. V poslední zprávě Alice věří ve vytouženého potomka a doufá, že se vyhne situaci, kdy si náhradní matka dítě nechá ve své péči. Další biologickou matkou se chce stát paní Jana, které se náhradní matku najít také nedaří.

Štěstí měla paní Kateřina, která od 26 let toužila po rodině. S přítelem 3× otěhotněla, ale pokaždé potratila. S přítelem se rozešli a Kateřina si našla prvního muže, s kterým počala dceru, které je nyní 13 let. S manželem se rozhodli pro další dítě, ale opět o dítě 4× přišli. Následně se rozvedli a Kateřina si našla 51letého nynějšího manžela.

Manžel vlastní dítě neměl, a tak se začali znova pokoušet o potomka. Opět jednou potratila, ale svůj boj nevzdávali. Rozhodli se pro adopci, kde jim sociální pracovnice navrhla 18měsíčního chlapečka. V té samé době našli z vhodné rodiny náhradní matku a rozhodli se pro tuto formu mateřství a chlapce přenechali jinému páru. S náhradní matkou začali vyjednávat podmínky a plánovat celý proces. V tu samou dobu Kateřina zjistila, že je těhotná. Náhradní matce se omluvili a sdělili, že se dítě pokusí donosit sama. Narodil se jim zdravý syn, kterému je dnes 24 měsíců. Kateřina je velmi ráda, že má konečně svoji vysněnou rodinu.

5.2.3 Řízené rozhovory

Respondentky, které se na téma náhradní mateřství v České republice vyjádřily, odpovídaly velmi mile a otevřeně. Rozhovory s náhradními matkami probíhaly pomocí standardizovaného rozhovoru. První již zmíněná respondentka Lenka jako jediná odpověděla prostřednictvím e-mailové komunikace. Pro zjednodušení sběru dat byl následný den proveden i telefonický rozhovor. S dalšími náhradními matkami Radkou, Helenou, Karolínou, Eliškou, Terezou a Evou se uskutečnil rozhovor na sociální síti Facebook. Poslední respondentka Eva navrhla telefonický rozhovor, který byl následně uskutečněn.

Tabulka č. 2 – Náhradní matky

Respondentky	Věk	Rodinný stav	Počet vlastních dětí	Kolikrát proces NM	Forma rozhovoru
Lenka	31	rozvedená	2 (dcera, syn)	1, v procesu druhé	e-mail, telefonicky
Helena	26	svobodná	3 (synové)	těhotná	Facebook
Eliška	34	svobodná	2 (dcera, syn)	1	Facebook
Karolína	24	svobodná	1 (dcera)	těhotná	Facebook
Tereza	42	rozvedená	2 (dcery)	nedaří se otěhotnět	Facebook
Eva	37	rozvedená	3 (dcery, syn)	1	Facebook, telefonicky

Zdroj: vlastní zpracování

Jak z tabulky č. 2 vyplývá, 6 respondentek se zapojilo do rozhovoru o NM. Tři z nich pochází z Jihomoravského kraje, dvě z Libereckého a jedna z Karlovarského kraje.

5.2.3.1 Obeznamenost s náhradním mateřstvím

Náhradní mateřství je pro každou ženu dobrovolnou volbou. Je to náročný proces, na který je potřeba se důkladně připravit a rozhodnout se, zda je žena ochotna odnést dítě někomu jinému. Respondentka **Lenka**, stejně tak jako **Eva**, prvně napomáhaly párům pomocí darování vajíček. Obě se později rozhodly pro radikálnější pomoc a podaly si inzerát na náhradní mateřství. **Helena** měla náhradní mateřství v povědomí odmala od své matky. Sestra Heleniny matky ze zdravotních důvodů přišla o dělohu a její matka se rozhodla pro sestru podstoupit náhradní mateřství. V České republice to ale před 25 lety nebylo možné, a tak z plánu sešlo. Helena si v té době uvědomila, že by takto v budoucnu chtěla pomoci ženě, která nebude moct otěhotnět. Nakonec se pro náhradní mateřství rozhodla kvůli tíživé finanční situaci, do které ji dostal její bývalý přítel. Po porodu třetího syna zůstala Helena na všechny děti sama a začala mít obavy, jak se o rodinu postará. Narazila na článek, kde se objevilo, že si náhradní matky přijdou na nemalé peníze. „*Tak jsem začala přemýšlet nad tím, že bych pomohla jiné rodině a ta rodina by zase pomohla nám dostat se z dluhu,*“ uvedla. Rozhodla se tak pomoci rodině, která to potřebuje, a zároveň ulehčí svojí rodině od finančních problémů, a podala si inzerát. **Eliška** nabídku na náhradní mateřství také zveřejnila přes inzerát, stejně tak jako **Tereza**. **Karolína** narazila na facebookový příspěvek, kde žena sháněla náhradní maminku.

Hlavním důvodem všech respondentek byla hlavně pomoc rodině v nouzi a dopomocť jim k vysněnému potomku. U Evy a Heleny byl důvod i finanční kompenzace, která jim napomohla v osobním životě. Pro **Elišku** byla velká priorita splnit sen rodině a finanční stránka u ní nehrála žádnou roli. Rozhodla se poskytnout náhradní mateřství prvnímu páru, který se jí na inzerát ozve, a také to tak udělala. Pár, s kterým se dohodla, podstoupil před oslovením Elišky 15× umělé oplodnění, z toho 5× úspěšně, ale paní pokaždé potratila, tudíž se rozhodli s partnerem pro náhradní mateřství. Celkový proces na klinice i s náhradním mateřstvím stál žadatelský pár zhruba 100 000 Kč. Jelikož absolvovali umělé oplodnění několikrát předtím, celková částka se jim za asistovanou reprodukci nasčítala mnohonásobně vyšší.

Karolína se o náhradním mateřství dlouho rozmýšlela. Zjišťovala si informace ze všech možných zdrojů. První impuls pro náhradní mateřství jí poskytl kolega z práce, který Karolíně přiblížil situaci jeho známé, která kvůli absenci dělohy nemůže mít svoje děti. Karolíně bylo paní líto a na NM přistoupila. Žadatelský pár od náhradního mateřství nakonec odstoupil z důvodu rozvíjícího se podnikání. Karolína následně narazila na

facebookový příspěvek, kde starší paní s pánem poptávali náhradní maminku, protože ani jeden z nich neměl své děti a zatoužili aspoň po jednom potomku. Kvůli vysokému věku to nebylo možné, a tak se Karolína rozhodla stát se náhradní matkou právě pro tento pár.

Tereza o náhradním mateřství uvažovala už před 10 lety, kdy se setkala s párem díky inzerátu na stránce e-mimino.cz. Obě strany se na všem úspěšně dohodly, setkávaly se, ale v moment, kdy mělo dojít k transferu do dělohy, byla páru nabídnuta skrze adopci holčička. Jejich kontakt ale zůstal dodnes. Zhruba před rokem se rozhodla pro NM znovu. Přihlásila se na reprodukční kliniku Repromeda v Brně, kde podstoupila potřebné vyšetření. Klinika jí nabídla muže bez manželky, jenže muž nepocházel z České republiky a to Tereza odmítla. Chce, aby se narozené dítě dostalo do stabilní rodiny a v tomto případě by muselo jít nejprve do kojeneckého ústavu a potom k pěstounům, než by si ho muž osvojil. „*To mi přišlo přes čáru, peníze nepeníze, chudák děťátko.*“ popisovala svoji situaci Tereza a znovu si podala inzerát na e-mimino.cz, kde si našla biologický pár sama.

5.2.3.2 Setkání s biologickými rodiči

Vyhledávání náhradních matek či biologického páru díky internetu není složité. Je ale otázkou, kdo na zveřejněný inzerát odpoví a jak se obě strany zachovají v průběhu celého procesu. Všechny respondentky daly možnost prvnímu žadatelskému páru, i přes to, že se jim ozval nespočet dalších rodin. „*Přes inzerát mne kontaktovala matka, která měla velký zájem. Bylo mi jí líto a jelikož jsem já ani oni s partnerem neměli žádné požadavky, pustili jsme se do toho,*“ uvedla **Lenka**.

Heleně se na inzerát ozval pár žijící v Londýně. Žena je Češka a její manžel Egyptan. Helena začala s paní komunikovat a ta jí sdělila, že kvůli manželovi, který nechtěl za náhradní matku cizí ženu, jim měla náhradní matku nejprve poskytnout příbuzná a i blízká kamarádka. Nakonec to nevyšlo ani s jednou z nich. Paní se rozhodla v roce 2018 navštívit Helenu v Česku. Okamžitě si začaly rozumět, takže se rovnou dohodly na náhradním mateřství.

Zbylé respondentky popisovaly jejich první setkání s párem také velmi pozitivně. Žádný z páru neměl na ženy nesplnitelné požadavky, pouze klasické, co by měla každá těhotná žena dodržovat (žádný alkohol, nekouřit, jíst hodně zeleniny a ovoce atd.). Jelikož manžel z žadatelského páru Heleny pochází z Egypta, přál si pouze, aby nejedla vepřové maso. **Karolína** uvedla také jeden zvláštní požadavek: „*Chtěli, aby až bude miminko*

v bříšku růst, poslouchalo klasickou hudbu (Mozart, Beethoven..), aby mělo hudební nadání po nich. Paní hraje na klavír a její muž hraje na housle a jezdí různě po koncertech.“

5.2.3.3 Průběh těhotenství

Všechny respondentky po vydařené domluvě navštívily reprodukční kliniky a na postupu se shodovaly. Kliniky před celkovým ošetřením vyžadují sepsané smlouvy v advokátních kancelářích, kde jsou dohodnuty podmínky mezi náhradní matkou a žadatelským párem. I když jsou tyto smlouvy nevymahatelné, některé kliniky bez smlouvy umělé oplodnění odmítají uskutečnit.

Evu, která navštívila karlovarskou kliniku Karlsbad Fertility, vyšetřoval lékař, jehož pacientkou byla biologická matka. Znal celou její anamnézu a bylo jednodušší pracovat právě s tímto doktorem. Uvedla také situaci, kdy měli velký problém s hledáním advokáta, který by surogátní smlouvu sepsal. Klinika jim doporučila advokáta v Brně, ke kterému nebyli schopni pravidelně dojíždět a byli nuceni si vyhledat právníka sami. Biologická matka je právnička, ale ta nemůže z právního hlediska zasahovat, jestliže se jedná o její osobní případ. *„Všichni advokáti nás odmítali, nikdo se do toho nechtěl pouštět.“* přiznala se Eva. Nakonec jeden advokát souhlasil a sepsal s nimi smlouvu.

Karolína podstoupila právní konzultaci spolu se sepsáním smlouvy na klinice Repromeda v Brně, kde byly uvedeny základní body, které by měla v těhotenství dodržovat. **Eliška** popisuje svoji zkušenost s právníkem velmi kladně. Biologický pár už v té době měl sjednaného právníka z předešlého náhradního mateřství, které páru nevyšlo. Právník má specializaci v oblasti náhradního mateřství, tím pádem nebyl žádný problém smlouvu sepsat. *„Právník vysvětlil hlavně mně všechna úskalí. Dohodli jsme se, jak proběhne proces osvojení a soud. Ve smlouvě jsme se dohodli na výši příspěvku na výživu a potřebných nákladů spojených s těhotenstvím a porodem. Také rozepsané částky, které jsem dostávala měsíčně a pak za jednotlivé události (potvrzení těhotenství, porod atd.). Taky bod pro pár, že se chtějí stát rodiči dítěte pomoci IVF, plod donosí náhradní matka, která s tím souhlasí.“* Společně s těmito body smlouva obsahovala podmínku pro náhradní matku, která se během těhotenství bude chovat zodpovědně, navštěvovat pravidelně lékaře, podstoupí všechna vyšetření a udělí možnost nahlédnutí do zdravotní dokumentace pro žadatelský pár. Ve smlouvě Eliška souhlasila, že dítě bude po porodu

bydlet s biologickým párem a v případě krajní potřeby poskytnete jako druhý rodič souhlas. Hlavním bodem bylo i to, že pár nebude po Elišce požadovat žádné finance na výživu dítěte.

Po sepsání surrogátních smluv kliniky ověřují, zda jsou ženy způsobilé k těhotenství a vhodné stát se náhradní matkou. Provádí se gynekologické vyšetření, cytologie (vyšetření buněk), krevní testy na pohlavně přenosné nemoci, ultrazvukové vyšetření prsou a vyšetření prolaktinu (hormon pro tvorbu laktace). Důležitá jsou psychologická vyšetření, která náhradní matky podstupují, aby se zjistilo, zda jsou uzpůsobené odnosit a porodit dítě cizímu člověku.

Zmíněné respondentky po úspěšných vyšetřeních podstoupily zavedení embrya do dělohy (IVF metodou). U čtyřech z nich se transfer povedl hned na první pokus. U jedné respondentky na druhý a respondentce Tereze se stále nedaří otěhotnět.

Tereza momentálně čeká na třetí transfer, kdy jsou použity spermie od manžela a vajíčka od anonymní dárkyně. *„Už více než rok „sloužím“ mému páru, ale stále nic. Přístup kliniky je v pořádku, neberu žádné léky, jen vždy před transferem jednu injekci Ovitrelle a tablety Utrogestan 3× denně jednu. Nic hrozného to není. Nevadí mi ani odběry krve. Podstoupila jsem i vyšetření děložní sliznice, kdy byly odebrány a vyšetřeny vzorky, aby se určilo, který den cyklu a v jakou hodinu je transfer embrya nejlepší,“* přiblížila své neúspěšné pokusy Tereza. Podle smlouvy uzavřené s klinikou Repromeda hradí všechny náklady žadatelský pár i nad rámec sjednaných podmínek. Tereza ale začíná být zoufalá, protože chtěla náhradní mateřství navázat na rodičovský příspěvek, bohužel neúspěšně. Momentálně je vedena u zdravotní pojišťovny jako matka pečující o dítě do 7 let. Práci si nehledá, protože jí nepříjde slušné nastoupit k novému zaměstnavateli v případě, že by otěhotněla.

Těhotenství u dalších dvou respondentek proběhlo bez problémů. *„Jako bych ani nevěděla, že jsem těhotná.“* uvedla jedna z nich. Oproti tomu zbylé tři doprovázelo po čas těhotenství silné nechutenství, nevolnost nebo malátnost. *„Průběh těhotenství byl naprosto příšerný (na rozdíl od předchozích dvou). Od 8. týdne nastoupily strašné každodenní nevolnosti, doprovázeny zvracením, které se mě držely až do 35. týdne. Některé dny jsem na tom byla opravdu zoufale. Poté se u mě objevila ještě těžká chudokrevnost a s tím spojená nespavost, velká únava, zadýchávání a bušení srdce. Více bylo špatných dnů než dobrých. Musím říct, že vědět toto dopředu, asi bych si to rozmyslela a nešla do toho,“*

svěřila se **Eliška**, kterou těhotenství omezilo v běžném životě, protože se nemohla věnovat svým dětem a trávit volný čas, jak by si přála.

5.2.3.4 Porod

Dvě respondentky jsou momentálně stále těhotné, takže je porod teprve čeká. **Lenka**, která je v procesu dalšího náhradního mateřství, uvedla předchozí porod za zvládnutelný, kde nenastaly žádné komplikace. U porodu s ní byla biologická matka, s tím, že její muž dorazil po porodu. Miminko si Lenka na chvíli pochovala, ale byla vyčerpaná, tak ho hned předala biologickým rodičům. Lenka strávila den na gynekologickém oddělení a následující den byla propuštěna. O dítě se následně starala jen biologická matka. Všechno dle Lenky proběhlo v pořádku, až na pilulku po porodu pro zástavu laktace. „*Měla jsem divný stav, začalo mi to být trošku líto, ale všechno přešlo a zvládla jsem to,*“ přiznala se Lenka. Za svoji velkou výhodu považuje nevytvořený okamžitý mateřský pud k dítěti. Ten se jí vyvine zhruba po 14 dnech, tudíž se jí dítě předává snáz.

U **Evy** byl nutný císařský řez, jelikož dítě nebylo správně otočeno k přirozenému porodu. Mělo omotanou 2× pupeční šňůru okolo krku, takže jiná možnost nebyla. Biologický pár stál hned za dveřmi operačního sálu, ale z důvodu komplikací a přestavby nemocnice nemohli u porodu být. Po narození dítěte lékaři holčičku okamžitě odvezli biologické matce, takže náhradní matka neměla možnost dítě vidět. „*Císařský řez mi po psychické stránce pomohl. U klasického porodu žena prožívá více emocí, proto jsem za něj nakonec byla ráda. Jinak vše proběhlo v pořádku, člověk si ani nepřipouští, že je to jeho dítě,*“ uvedla Eva.

Respondentka **Eliška** byla oslovena 11. 1. 2020, kdy uvedla, že se kvůli obtížnému těhotenství na porod těší, jelikož se bude moci věnovat své rodině. Následující měsíc 10. 2. jí praskla doma plodová voda. Žadatelský pár Elišku dle domluvy vyzvedl a jeli společně do porodnice. Po příjezdu jim bylo sděleno, že porod není natolik rozběhlý, tak mohou jet domů. Ve 4 hodiny ráno jim Eliška poslala zprávu s informací, že začala rodit. Pár okamžitě přijel a byl Elišce celou dobu oporou. Porod trval dohromady 14 hodin. „*Porod byl těžký a dlouhý, nepostupoval, miminku se nedařilo moc dobře, byla jsem vyčerpaná, a tak se začalo mluvit o císařském řezu, z kterého nebyl nadšený nikdo. Hlavně ne já. Po velké dávce Oxytocinu a strašných bolestech, kdy jsem myslela, že umřu, se malý narodil celkem rychle. Byl v pořádku, dali mi ho podle domluvy na břicho, ona si přestříhla*

pupeční šňůru. Pak jsem chtěla, aby malého předali do péče jen jí a od té doby o něj péči převzala výhradně ona,“ líčí svoji zkušenost Eliška, kterou po dvou hodinách propustili z porodnice domů na reverz.

5.2.3.5 Pocity po porodu a předání dítěte

Pocity všech náhradních matek po porodu byly kladné. Žádná z nich neměla pocit, že by se vzdávala svého dítěte, ale právě naopak pomáhá k vytvoření rodiny někomu jinému. Všechny uvedené respondentky byly s celou situací od začátku srovnané. *„Po porodu jen přemýšlím nad tím, jestli mně to narozené dítě někdy nebude vyčítat, že jsem ho vlastně prodala. To mě tíží dodnes, i když miminko nebylo vlastně ani moje,“* svěřila se s citlivou informací **Lenka**.

Všechny oslovené náhradní matky nemají manžela, tudíž se pro ně proces osvojení stává jednodušším. Náhradní matka uvede biologického otce do rodného listu jako otce dítěte a tím získává otec práva na dítě. Náhradní matka se vzdá rodičovských práv a biologická matka si dítě následně adoptuje. V České republice si lze zažádat o vzdání se rodičovských práv a povinností k dítěti až po šestinedělí. Po zažádání začne běžet tříměsíční lhůta, kde obě strany čekají na předvolání soudu a v případě náhradní matky doba, kdy si může rozmyslet svoji žádost. Po úspěšném soudním jednání soud přenechá dítě otci. Po soudu začne šestiměsíční lhůta, kdy se čeká na další soud, kde si teprve bude moci biologická matka dítě adoptovat. *„Je to nekonečný proces. Soud měl být v květnu nebo červnu, změnily se ale zákony a my museli čekat dalších šest měsíců, aby si mohla maminka miminko osvojit. V červenci budou holčičce dva roky a soud stále neproběhl,“* uvedla **Eva**, která jako jediná z uvedených respondentek začala soudní jednání. Všechny ostatní respondentky teprve soud čeká.

5.2.3.6 Finanční kompenzace

Náhradní mateřství s sebou nese spoustu rizik a výdajů, proto dostávají náhradní matky finanční kompenzaci. Tyto částky jsou různorodé a je na žadatelském páru, kolik je ochoten zaplatit. Finanční kompenzace za náhradní mateřství může být až půl milionu korun. Je tak očividné, že náhradní mateřství si nemůže dovolit každý pár, vzhledem

k průměrné hrubé mzdě, která činí k začátku roku 2020 36 144 Kč.⁹⁰ Kromě finanční stránky může žadatelský pár vypomoci i hmotnými dary nebo ve formě služby (hlídání dětí náhradní matce atd.).

Eliška, která se pro náhradní mateřství rozhodla čistě z důvodu pomoci rodině v nouzi, neměla stanovenou finanční částku, kterou požaduje. Pár, který Elišku oslovil, měl na náhradní mateřství vyčleněnou částku 400 000 Kč, kterou také dostala. Vztah mezi Eliškou a párem je natolik dobrý, že celkovou částku navýšili o dalších 50 000 Kč se slovy, že si je zaslouží. *„Myslím, že jsem na lepší pár nemohla narazit, jsou to hodní lidé. Obě strany to vnímáme jako osudové setkání, byla to obrovská náhoda, že jsme si napsali prvně a všechno vyšlo bez komplikací. Dokonce chtěli miminko, v případě, že to bude holčička, pojmenovat po mně, což mi udělalo opravdu radost,“* uvádí Eliška svoji pozitivní zkušenost.

Karolína se s žadatelským párem dohodla na 500 000 Kč. Klinika Repromeda dovoluje výplatu částky do 270 000 Kč. Pár tedy Karolíně platí po domluvě s klinikou 15 000 Kč měsíčně. Po porodu Karolína dostane zbývající částku do 270 000 Kč a po osvojení miminka zbývající obnos do 500 000 Kč.

Eva dostala celkově za náhradní mateřství 350 000 Kč. Po potvrzení těhotenství se s párem dohodli na pravidelném zasílání částek ve výši 15 000 Kč, které dodrželi.

Lenka uvedla celkovou částku 400 000 Kč, kterou dostávala také postupně. V průběhu těhotenství dostávala finance na potřebné věci. *„Když jsem poprosila na Vánoce o 50 000 Kč, dostala jsem je,“* svěřila se Lenka.

Náhradní mateřství pomohlo **Heleně** z finanční krize. S žadatelským párem se dohodli na měsíční částce, kterou pravidelně dostává na jídlo a oblečení. *„Když jsem se svěřila s dluhy, biologická maminka mě ubezpečila, že mi dluhy moc ráda zaplatí, abych mohla konečně začít žít jako člověk,“* zmínila Helena, u které se dluhy vyšplhaly na částku 300 000 Kč.

Tereza uzavřela společně s párem a s klinikou smlouvu mlčenlivosti, tudíž neuvedla finance. Podle ní se jedná o klasickou částku, která se za náhradní mateřství poskytuje. *„O peníze vůbec nejde, náhradní mateřství nejde dělat pro peníze,“* zakončila konverzaci Tereza.

---

⁹⁰ *Mzdy a náklady práce* [online]. Praha: czso.cz, 2020 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/prace_a_mzdy_prace.

Respondentky uvedly, že jim žadatelský pár dával mimo jiné i dárky ještě ke smluvené částce. „Kačenka nám začala posílat ne zrovna levné dárečky (oblečení, dostala jsem telefon, koupila nám koberec),“ uvedla jedna z nich. „Kupovali dětem dárečky např. na Velikonoce, Vánoce atd,“ uvedla další.

5.2.3.7 Vztah mezi náhradními matkami a žadatelskými páry po předání dítěte

Každá z uvedených respondentek měla štěstí na výběr páru. V případě náhradního mateřství je nejdůležitější důvěra, která je ta jediná jistota, kterou mezi sebou náhradní matka a žadatelský pár má. Žádná z náhradních matek neměla potřebu už tak náročnou situaci komplikovat a s žadatelskými páry se spřátelili. Respondentky s páry dobře vycházejí a mají zájem se s nimi a dítětem vídat i po porodu. „Vídáme se často, aspoň jednou za měsíc, někdy i co 14 dní. Jediné, co jsem si přála, bylo vidět miminko až po šestinedělí,“ svěřila se **Eva**. „S Kačkou máme i další dlouhodobé plány do budoucna. Až nám děti povyrostou, tak plánujeme výlet do Dubaje. A když se mě někdo zeptá, jestli mi nevdí, že dávám miminko pryč, odpovím, že ho přeci nedávám pryč, protože oni budou navždy součástí mojí rodiny a já té jejich,“ uvedla radostně **Helena**. Také **Eliška** je s párem velmi spokojena: „Jsme ve stálém kontaktu, posíláme si fotky, plánujeme návštěvu a v kontaktu zůstaneme myslím napořád, protože se z nás stalo něco jako vzdálenější rodina. Oni ví, že z mé strany nehrozí, že bych jim dítě chtěla někdy vzít. To, co jsme spolu prožili, nás spřátelilo natolik, že nikoho ani nenapadne ten kontakt ukončit.“

5.2.3.8 Okolí a náhradní mateřství

Veřejnost se rozděluje ohledně náhradního mateřství na dva tábory. První náhradní mateřství podporuje a obdivuje, druhému zase přijde jako nepochopitelné a šílené. Vybrané respondentky se nesetkaly s žádnou krizovou situací, kdy by je veřejnost nějakým způsobem vyčlenila. Shodly se ale na názoru, že jim lidé sdělili, že by tuto formu mateřství nepodstoupili ani pro svou rodinu a přátele. Jediný společný problém pro respondentky byl, jak vysvětlit vlastním dětem, že jim naroste břicho, ale dítě pak s nimi nebude. „Jediné, z čeho jsem měla strach, byla reakce mojí malé dcery. Vysvětlila jsem jí ale, že pomáhám jiné mamince, která miminko mít nemůže, a pochopila to. Jinak jsem okolí

vůbec neřešila, buď mě uvidí s břichem, nebo ne. Partner mě podpořil a přátele spíše jen zajímalo, jak co bolí,“ popsala svoji zkušenost jedna z respondentek.

Čtyři z šesti respondentek by podstoupily náhradní mateřství znova. Náhradní mateřství berou jako pomoc rodinám, které neměly štěstí počít a odnosit dítě samy. „*Je to nádherný pocit, když víte, že jen díky vám se někomu konečně splní sen a založí rodinu,*“ vyličila respondentka.

5.2.3.9 Náhradní mateřství z pohledu biologické matky

Náhradní mateřství není vyčerpávající jen pro náhradní matky, ale také pro biologické rodiče. Proto pouze jedna respondentka odpověděla a popsala svůj proces. Druhá respondentka byla získána díky výše zmíněné facebookové stránce *Náhradní mateřství – otázky, odpovědi*. Tato stránka zprostředkovala rozhovor s biologickou matkou, který byl následně přeposlán.

Biologická matka ve věku 38 let, původem z Jihomoravského kraje, trpí absencí dělohy. Rozhodla se tak pro náhradní mateřství a podala si inzerát. Uskutečnila schůzku s vybranou slečnou, u které údajně hned věděla, že ji chce za náhradní matku. Podstoupila s ní transfer embrya, který nedopadl úspěšně. Tato situace je sblížila a staly se z nich opravdové kamarádky. Biologická matka by ráda poskytla i další informace, ale momentálně je teprve čeká další transfer.

Druhou zmíněnou biologickou matkou je Gabriela. Gabriela svůj příběh zveřejnila na internetovém portálu modrykonik.cz, z kterého ho přeposlala do facebookové zprávy. Ve svých 18 letech se stal Gabriele úraz, při kterém jí lékaři mimo jiné zjistili syndrom heterotaxy (chybějící slezina, část slinivky a deformace cévního systému). Z tohoto důvodu jí lékaři doporučili co nejdříve otěhotnět. O svoje těhotenství začala projevovat zájem až v 21 letech, kdy už byla smířena se situací, a rovnou se svým partnerem (nynějším manželem) navštívili pražský Pronatal. Tři roky zkoušeli IVF metodu, ale neúspěšně. Kvůli pouhé 10% šanci na úspěch klinika doporučila náhradní mateřství. S partnerem o tom začali uvažovat a zjišťovat si podrobnosti. Klinika jim jen doporučila, aby měli písemnou dohodu s náhradní matkou, jinak zájem nejevili. Začali hledat inzeráty na internetu, ale to bylo taky bez úspěchu. V tu dobu Gabriele babička nadhodila myšlenku, jestli nezkusí hledat náhradní matku v rodině. Jediná sestřenka Gabriely z matčiny strany nebyla těhotná, a tak jí zkusila popsat svůj příběh s tím, jestli by se pro ně

nechtěla stát náhradní matkou. Sestřenka souhlasila a začal celý proces. Sestřenka otěhotněla hned po prvním transferu embrya a těhotenství probíhalo v pořádku. V šestém měsíci těhotenství se manžel Gabriely na matrice uvedl jako otec dítěte, s tím, že po porodu dostane dítě do péče i on. 5. 11. dostala náhradní matka tabletu na vyvolání porodu z důvodu vysokého krevního tlaku. Porod proběhl v pořádku, až na jednu nepříjemnou situaci: *„Dětská sestra o naší situaci nevěděla a dala ji sestřence na břicho a nutila ji jí hladit. V té pro nás emotivní chvíli jsme musely vysvětlovat, jak to je. Pak si malou sestra vzala a odnesla ji. Odmítla mi ji ukázat (z právního hlediska k ní nemám žádný vztah),“* vzpomíná Gabriela. Malou holčičku uviděla až po 10 hodinách. Společně s manželem, náhradní matkou a dítětem byli na jednom pokoji v porodnici s tím, že následující den po porodu byla náhradní matka propuštěna domů. Pocity všech po porodu byly velmi pozitivní. Náhradní matka si na dítě neklade žádné požadavky a jejich vztah to nijak nepoškodilo. Momentálně je ještě čeká celý soudní proces.

6 Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak probíhá náhradní mateřství v České republice. Náhradní mateřství je aktuální téma, které se začíná více prosazovat a dostává se do většího vědomí české společnosti.

Tuto formu mateřství vyhledávají hlavně páry, které mají diagnostikovanou neplodnost a nemají kvůli svému zdravotnímu stavu možnost počít vlastní dítě. Mezi nejčastější poruchu plodnosti a vyhledávání náhradního mateřství u žen je chybějící děloha, anebo nemožnost odnosit a porodit životaschopné dítě. Z tohoto důvodu páry vyhledávají náhradní matky. Celkový proces začíná zpravidla na internetu, kde si pár vyhledává náhradní matku sám, nejčastěji přes inzerát. V těchto inzerátech náhradní matky uvádí svůj aktuální rodinný stav, věk, počet dětí a podstoupené předešlé surogátní mateřství. Náhradní matkou může být i příbuzná žadatelského páru. Česká republika má pro náhradní matky vymezeny kritéria, které musí každá dodržet. Náhradní matka musí být občankou ČR, nesmí přesáhnout věkovou hranici 49 let, podstoupit gynekologické vyšetření, dále vyšetření praktického a psychologického lékaře. V neposlední řadě musí žena, která se chce stát náhradní matkou podstoupit právní konzultaci, kde ji vybraný advokát seznámí se všemi možnými riziky. Po dodržení těchto kritérií může mít žadatelský pár či náhradní matka své speciální nároky. Vybrané respondentky se nesetkaly s žádnými speciálními žádostmi, pouze jedna z nich uvedla, že si žadatelský pár nepřál, aby z důvodu náboženství nekonzumovala vepřové maso a druhá byla požádána, aby dítěti v břichu pouštěla klasickou hudbu, protože žadatelský pár hraje na hudební nástroje.

Po domluvě se náhradní matka a žadatelský pár spojí a vyberou příslušnou kliniku, která provádí umělé oplodnění. Vybraná klinika odebere od ženy z páru funkční vaječníky a od muže spermie, je-li to možné. Stávají se tak biologickými rodiči dítěte. Vytvořené embryo z pohlavních buněk biologických rodičů se vloží do dělohy náhradní matky a čeká se na úspěšný pokus. V mnoha případech se to bohužel nepovede hned napoprvé a potvrzuje to i tento výzkum, kde se to jedné náhradní matce povedlo na druhý pokus a další se nedaří otěhotnět i přes více provedených umělých oplodnění.

Před nebo po úspěšném otěhotnění většinou žadatelský pár podepisuje s náhradní matkou surogátní dohodu. Stanovují se požadavky, které má žadatelský pár na náhradní matku. Ve smlouvách se po náhradních matkách nejčastěji požaduje dodržování základních pravidel těhotné ženy (žádný alkohol, nekouřit, neužívat omamné látky atd.)

a jíst hodně zeleniny a o ovoce. Dále smlouva může obsahovat výši příspěvku náhradní matce nebo povolení o nahlédnutí do zdravotní dokumentace. V České republice je problém tyto smlouvy v advokátních kancelářích sepsat. Reprodukční kliniky, které náhradní mateřství poskytují doporučují specializované advokáty, kteří s těmito případy mají zkušenosti. Surogátní dohody jsou v ČR nevyimadatelné, jelikož podle zákona je matka dítěte vždy ta, která ho porodila. U náhradního mateřství je důležité určení otcovství. Jestliže je náhradní matka vdaná, za otce se automaticky považuje její manžel. Pokud vdaná není, jako otec dítěte se přihlásí muž z žadatelského páru na soudu či matričním úřadě. Toto prohlášení lze provést před narozením dítěte a u procesu náhradního mateřství je to zásadní krok, aby pak do své péče dítě dostal žadatelský pár. Žena z žadatelského páru si musí dítě osvojit. Osvojení probíhá po narození dítěte a se souhlasem stanovených rodičů dítěte. Uvedený otec může o osvojení zažádat hned po narození dítěte, avšak náhradní matka se může vzdát svých rodičovských práv až po šestinedělí. Po zažádání o osvojení započne tříměsíční lhůta, během které si může náhradní matka vše rozmyslet. Zda si náhradní matka nic nerozmyslí soud přenechá dítě otci a po následujících šesti měsících si může biologická matka teprve dítě adoptovat. Nicméně může nastat situace, kdy si náhradní matka vše rozmyslí a rozhodne se dítě nechat. V tomto případě žadatelský pár nemá na dítě nárok, jelikož dítě porodila ona a podle zákona je její.

Náhradní matky, které se rozhodnou pro tento proces to dělají ve většině případů z důvodu pomoci jiným rodinám k vysněnému potomku. Jsou však i případy, kdy se žena rozhodne k tomuto kroku z důvodu finanční tísně. Náhradní mateřství však dle práva nemůže být důvod k navyšování vlastních financí. Povoleny jsou pouze náklady spojené s těhotenstvím a náklady za ušlou mzdu. Česká republika ale nemá náhradní mateřství právně upraveno, a proto není jasné zda se jedná o pomoc rodině v nouzi nebo naopak o obchodní vztah, který je zakončen finanční odměnou, tedy trestným činem. Finanční kompenzace za NM se v ČR podle vlastního výzkumu pohybuje v rozmezí od 300 000 do 500 000 Kč. Dodnes v České republice pravděpodobně neexistuje soudní precedens, který by tento případ řešil, a proto je otázkou jak by celé soudní rozhodnutí dopadlo.

V České republice je otázkou času, kdy dojde k závažnému problému a náhradní mateřství se bude muset legalizovat, či zcela zakázat. Do té doby budou náhradní matky z pohledu subjektivních názorů obdivovány nebo odsuzovány.

7 Seznam literatury

- ADERITO, Nina. *Jak na IVF*. Vydání: I. Praha: Redbell, 2019. ISBN 978-80-270-5269-1.
- COOK, Rachel, Shelley Day SCLATER a Felicity KAGANAS. *Surrogate Motherhood: International Perspectives*. Hart Publishing, 2003. ISBN 9781847310378.
- DOSTÁL, Jiří. *Etické a právní aspekty asistované reprodukce: situace ve státech přijatých do Evropské unie v roce 2004*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1700-4.
- FIELD, Marha A. *Surrogate Motherhood*. USA: Harvard University Press, 2009. ISBN 0674036832.
- HRBKOVÁ, Jana. *Společenské vědy pro techniky: ekonomie, právo, politologie*. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5588-5.
- KONEČNÁ, Hana. *Rodičem kdykoliv a jakkoliv?: průvodce asistovanou reprodukcí a náhradní rodinnou péčí*. Praha: Mladá fronta, 2017. Medical services. ISBN 978-80-204-4652-7.
- KOZEL, Roman. *Moderní marketingový výzkum: nové trendy, kvantitativní a kvalitativní metody a techniky, průběh a organizace, aplikace v praxi, přínosy a možnosti*. Praha: Grada, 2006. Expert (Grada). ISBN 80-247-0966-X.
- KUKLA, Lubomír. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-3874-1.
- MACH, Jan. *Medicína a právo*. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckova edice ABC. ISBN 80-7179-810-x.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-24-9.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.
- NOVOTNY, Pamela Patrick. *Co dělat při neplodnosti*. Přeložila Hedvika VLASOVÁ. Praha: Pragma, 1997. ISBN 80-7205-494-5.
- NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5167-2.

- ŘEZÁČOVÁ, Jitka. *Reprodukční medicína: současné možnosti v asistované reprodukci*. Praha: Mladá fronta, 2018. Edice postgraduální medicíny. ISBN 978-80-204-4657-2.
- ŘEŽÁBEK, Karel. *Asistovaná reprodukce: průvodce ošetřujícího lékaře*. Praha: Maxdorf, 2008. Farmakoterapie pro praxi. ISBN 978-80-7345-154-7.
- ŘEŽÁBEK, Karel. *Léčba neplodnosti. 2., aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0187-1.
- SLEPIČKOVÁ, Lenka. *Diagnóza neplodnost: sociologický pohled na zkušenost nedobrovolné bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Masarykovou univerzitou, 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-140-4.
- ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- ULČOVÁ-GALLOVÁ, Zdenka. *Neplodnost - útok imunity*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1493-0.
- WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada, 2013. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3920-5.

8 Seznam internetových zdrojů

About surrogacy [online]. United States: surrogate.com [cit. 2020-02-23]. Dostupné z:

<https://surrogate.com/about-surrogacy/types-of-surrogacy/types-of-surrogacy/>.

Handicapované dítě od náhradní matky nikdo nechtěl, skončilo v ústavu [online]. Praha:

novinky.cz, 2015 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/domaci/clanek/handicapovane-dite-od-nahradni-matky-nikdo-nechtel-skoncilo-v-ustavu-319367>.

Intended parents [online]. United States: surrogate.com [cit. 2020-02-24]. Dostupné z:

<https://surrogate.com/intended-parents/surrogacy-laws-and-legal-information/what-are-the-international-surrogacy-laws-by-country/>.

Mzdy a náklady práce [online]. Praha: czso.cz, 2020 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/czso/prace_a_mzdy_prace.

Náhradní mateřství [online]. Zlín: ivf-zlin.cz [cit. 2020-02-23]. Dostupné z:

<https://www.ivf-zlin.cz/nahradni-materstvi>.

Náhradní mateřství v českém právu [online]. pravni prostor.cz, 2019 [cit. 2020-02-29].

Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/nahradni-materstvi-v-ceskem-pravu>.

Názory bez cenzury: Pronájem dělohy na inzerát [online]. Praha: FTV Prima, 2019 [cit.

2020-02-23]. Dostupné z: https://prima.iprima.cz/zpravodajstvi/nazory-bez-cenzury-pronajem-delohy-na-inzerat?fbclid=IwAR1HnffR1M52gb5-i18hEcQ2_bdabxQNeG3GI0WFO9L83tYrTOpUf3CywRQ.

Smlouva o náhradním mateřství [online]. pravni prostor.cz, 2019 [cit. 2020-03-08].

Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/smlouva-o-nahradnim-materstvi>.

Where in Europe is surrogacy legal? [online]. euronews.com, 2018 [cit. 2020-02-24].

Dostupné z: <https://www.euronews.com/2018/09/13/where-in-europe-is-surrogacy-legal>.

9 Seznam článků

- HOBZOVÁ, Hana. Surogátní mateřství: rozpory v terminologii. *Česká gynekologie*. 2018, **83**(6), s. 464-467. ISSN 1210-7832;1805-4455.
- HORŇÁČEK, Jakub. Reprodukce jako práce: náhradní mateřství mezi výdělkem a darem. *A2*. 2016, **12**(13), 18-19. ISSN 18036635.
- KONEČNÁ, Hana, Aneta WITZANYOVÁ, Ivana HONZOVÁ, Lukáš PRUDIL a Leona PRUDILOVÁ. Kritéria pro výběr náhradní matky. *Česká gynekologie*. 2019, **84**(1), s. 28-32. ISSN 1210-7832;1805-4455.
- KONEČNÁ, Hana, Karolína NOVÁKOVÁ, Lukáš PRUDIL, Ivana HONZOVÁ a Leona PRUDILOVÁ. Náhradní mateřství: stav v České republice a odpovědnost praktického lékaře. *Praktický lékař*. 2018, **98**(6), s. 270-274. ISSN 0032-6739;1805-4544.
- PILKA, Ladislav, David RUMPÍK, Radovan PILKA, Marek KOUDELKA a Lukáš PRUDIL. Surogátní mateřství - literární názory a praxe. *Česká gynekologie*. 2009, **74**(2), s. 144-147. ISSN 1210-7832;1805-4455.
- ŘEBÍKOVÁ, Barbora. Surogátní mateřství - dělohy k pronájmu. *Vita nostra revue*. 2019, **29**(1), s. 11-12. ISSN 121-5083.
- ZÍDKOVÁ, Lucie. Matky z půjčovny. *Lidové noviny*. 2016, **29**(46), 20-25. ISSN 0862-5921.